לישרים תושיה

כנסת ישראל כלה קרואה בנעימה

לחג מתן תורה

באספקלריא המאירה מבארות דבותינו

מאמרים נפלאים, מפז מסולאים.

ממעיינות קדומים, ההדרים הדרמים.

מחכמינו בכל הדורות, להשפיע האורות.

מידי שבת בשבתו ומועד במועדו

נלקט משיעוריו של

הגה"צ ר' יהושע העשיל שארף שליט"א

רב ואב"ד חסידי רוז'ין קרית יואל

תוכן העניינים:

א: וה' האמירך היום – לפום צערא אגרא

ב: לכולי עלמא בשבת נתנה תורה – תשובה ותורה

ג: תורה מגני ומצלי – תחת כנפי התורה

ד: שברנא ליה בשבין תקוף הימנותא – שבועות וגאולה

ה: אריסטו לצדיקי יתקן – התקשרות לצדיק

ו: ועשית חג שבועות לה' אלהיך – ההכנה לשבועות

ז: הכל מודים דבעצרת נמי בעינן לכם – ע"י קבה"ת נעשה מ'לכם' גם צורך גבוה

ח: ויסעו מרפידים – בשבילי נברא העולם

ט: פן יהרסו אל ה' ונפל ממנו רב – הדרך הסלולה העולה בית אל

י: אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ – אורות וכלים

יא: תרין גדפין אהבה ויראה – נעשה ונשמע וכפה עליהם הר כגיגית

יב: מתיקות וערבות טיב התורה – כל ההתחלות קשות ולבסוף יערב לכם

יג: שישים ריבוא אותיות התורה - ותן חלקנו בתורתך

יד: מראשית תורתך הקדומה רשומה חכמתך הסתומה

טו: נעשה ונשמע אמרו כאחד – ברוך הנותן ליעף כוח

טז: אשר הוצאתיך מארץ מצרים – התורה והמצוות מתקנים הנצוצות הקדושים ומקרבים הגאולה

יז: יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב – כאילו היום נתנה

לשמוע שיעורים מאת הגה"צ אב"ד שליט"א

בארה"ב על מספר הרגיל של קול הלשון 1.718.521.5231

לחורש"י 3.1.1.5.8 - לגמרא 3.2.2.13 - לשו"ע 3.3.6.30

בארץ ישראל 073.321.1792

מען קען הערן די שיעורים אין אמעריקע

אויף א דירעקטע נאמבער דורכן רופן 646-934-6134

אפשר למנות לקבל השיעורים בכל יום דרך קול הלשון

שמעו ותחי נפשכם

כלה קרואה בנעימה
לחג מתן תורה

דברי חיזוק ומרפא שנשא רבנו בעת שמחוץ שכלה חרב מגיפת הקורונא ובחדרים ישבו בדד – ערב שבועות תשפ"א

וה' האמירך היום לפום צערא אגרא

אקדמות מילין ושריות שותא מאת קהל הקודש, טרם נחל דברינו בעניינו של החג הזה, והזמן גרמא שהרי כל רוח ונפש שואלת ומבקשת לדעת מדוע קרא אותנו ככל הנוראות האלו, ולמה עשה ה' לארץ הזאת ככה. והנה שאלה זו לא נתחדשה עתה, שכן כבר נשאלה גם על בריאת הנחש הקדמוני, שכן ברא הבורא יתברך שמו עולם שלם ומתוקן, ומדוע אם כן ברא ה' כזאת בריאה שעיקרה הוא משורש הרע, ותפקידה ומהותה היא להסית את אדם הראשון וחוה אשתו. והלא לא תוהו בראה לשבת יצרה[א].

א ואל יאמר האדם שעצם השאלה פסולה היא, שכן כבא אמר בספר הברית (ח"ב מאמר ה) שטוב לו לאדם שיתאווה אל האסור וימנע ממנו מחמת ציווי התורה וז"ל: 'אולם כאשר חקרנו דברי חכמים בזה הענין נמצא להם שהמתאוה לעבירות ונכסף אליהם הוא היותר שלם מאשר לא יתאוה, כאמרם כל הגדול מחבירו יצרו גדול עליו, ולא דים זה עד שאמרו ששכר המושל בנפשו גדול ואמרו לפום צערא אגרא, ויותר מזה שהם צוו להיות האדם מתאוה לעבירות עד שהזהירו מלומר שאני בטבעי איני מתאוה לזאת העבירה אפילו אם לא אסרה התורה, והוא אמרם ר' שמעון בן גמליאל אומר לא יאמר אדם אי אפשי לאכול בשר בחלב אי אפשי ללבוש שעטנז אי אפשי לבא על הערוה אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, ולפי המובן מפשוטי שני המאמרים הן סותרים זה את זה ואין הענין כן אבל שניהם אמת, והוא שהרעות אשר אמרו הפילוסופים שמי שלא יתאוה הוא יותר חשוב, הם המפורסמות לרעות אצל כל בני אדם כגנבה וגזלה ורציחה וכדומה, ואלו לא נכתבו ראוים היו ליכתב, ואין ספק שהנפש אשר תכסוף מאחת מאלה שהיא חסרה ושהנפש החשובה לא תתאוה לאחד מאלו כלל, אבל הדברים שאמרו עליהם החכמים שהכובש את יצרו מהם הוא הטוב יותר וגמולו יותר גדול הם התורות השמעיות וזה אמת שאלמלא התורה לא היו רעות כלל, ומפני זה אמרו שצריך האדם שיניח נפשו אוהבת

והתשובה הנה שגורה היא מפי עליון בפי האור החיים הקדוש (בראשית ג ד) וז"ל: 'ואם תאמר למה יברא ה' בריה רעה כזו לתקלה, דע כי בריה זו כל מה שהפליא ה' בגודל בחינתה כן גודל בחינת השגת הנפש בעולם העליון כי לפי התעצמות הצריך לאדם לנצחון כן יטול שכרו כמאמרם ז"ל (אבות פ"ה מכ"ג) לפום צערא אגרא, ואם היה מגביל שיעור כח המסית בשיעור מועט אין מקום לרוצה להשיג השגה גדולה להשיגה כי אין השגה זולת אמצעות נצחון המסית וצא ולמד מהאמור בספר זוהר הקדוש (תרומה קסג) במשל בן מלך אשר ציוהו אביו לבל קרוב להזונה ואת הזונה צוה להסיתו לבחון בן יכבד אב יעויין שם ומעתה הפליא ה' להתחסד עם אוהביו להכין להם דבר שבאמצעותו ישיגו עלות במעלות חיים הנצחיים אשרי העם שככה לו'. ע"כ.

ועיין עוד במה שהפליא לכתוב בכתב סופר (בראשית ד ז) על מה שאמרו ז"ל (בראשית ט ז) שמה שנאמר והנה טוב מאוד הכוונה היא על היצר הרע[ב], וז"ל: 'ע"ד שאמר במדרש (בראשית רבה ט ט) והנה טוב זה יצר טוב מאוד זה יצר הרע. כונתו דלולי יצר הרע העומד ומסית לאדם, לא היה מקבל שכר על שעושה טוב וסר מרע, ועל ידי שיש יצר הרע ומסיתו תמיד לפום צערא אגרא, ולזה אמרו ז"ל (קידושין לט:) ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה. ולכן מאד זה יצר הרע, שהוא טוב לאדם ומביאו לטוב עולם הבא כשזוכה לכבוש אותו. אלא דאמרו ז"ל (שם ל:) לולי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, דכתיב ה' לא יעזבנו בידו, וזהו דוקא כשאדם עושה כל מה שבידו לעשות, בורח מן העבירה ואינו מתחבר לרשע ומצטער ומיגע עצמו שלא יכשל וגלוי לפניו שרצונינו לעשות רצונו ושאור שבעיסה מעכב, אז מגן ומושיע לאדם ועזרו מאת ה' ית"ש' ע"כ. אשר על כן נשמח כולנו במעשי ה' ובנפלאותיו לרצותו להרבות שכרינו וכאמרם ז"ל (אבות ה כג) 'לפום צערא אגרא'[ג].

אותם ולא יהיה מונע מהם אלא התורה, ע"כ כן הוא הדבר בכך שנכון לו לאדם יותר שישאל את אשר בליבו ויחפש תשובה טובה אשר תניח את דעתו ליבו ומחשבותיו'.

ב וז"ל חז"ל (בראשית רבה פרשה ט ז): 'רבי נחמן בר שמואל בר נחמן בשם רב שמואל בר נחמן אמר הנה טוב מאד זה יצר טוב והנה טוב מאד זה יצר רע, וכי יצר הרע טוב מאד, אתמהא, אלא שאלולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה, ולא הוליד ולא נשא ונתן, וכן שלמה אומר (קהלת ד) כי היא קנאת איש מרעהו'.

ג ועיין עוד במה שאמר הכתב והקבלה (במדבר כג יט) שאף כל ענין השכר והעונש תלוי הוא בענין זה של לפום צערא אגרא, וז"ל: 'וכן להפך המתואר בשם אדם אם ירשיע אין ענשו

והנה ישנם מצבים בהם התרגל האדם לעבוד את אלהיו באופן הנוח לו יותר, כאשר זכה לתורה וגדולה במקום אחד, ובניו כשתילי זיתים סביב לשולחנו, ועובד את בנחת ובשלוה תחת גפנו ותחת תאנתו. מכל מקום כאשר מזדמן לו לאדם מצבים מיוחדים כהשתא הכא אשר מצווים אנו מחמת מצות ושמרתם מאוד לנפשותיכם לקיים את מצוות החג באופן של בדד נשב חוץ למחנה קהל עדת ישורון, ואיננו זוכים לבחינת ברב עם הדרת מלך, ונפשנו שואלת ומבקשת איה מקום כבודו להעריצו להקדישו בקהל עדת מרעים, ובמקהלות לברך את ה׳ אלהינו ולקבל את התורה במעמד רבבות אלפי ישראל. הרי שצריכים אנו אז לזכור טובא כי הכל ביד השי״ת ומחשבתו לטוב לנו כל הימים, ולא מחכמה שאלנו כל זאת שהרי סיבב מסבב כל הסיבות מצבים אלו בכדי שנזכה אנו לנפשנו דווקא על ידי מצבים אלו.

וכמו שפירש החיד״א (בניהו בן יהוידע) על מה שאמרו ז״ל (עירובין יח:) ׳ואל תתאוה לשולחן מלכים׳, וז״ל: ׳ובזה פרשתי בס״ד מאמר התנא ואל תתאוה לשלחנם של מלכים, ששלחנך גדול משלחנם, וכתרך גדול מכתרם, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך. כי יש בני אדם מתפרנסים בנחת ובריוח כמו מלכים, ויש ביגיעה ובצמצום, אך ודאי אלו שלחנם של עולם הבא שהוא השלחן הנצחי הוא יותר גדול, כי לפום צערא אגרא, שהאדם עושה בירור גדול על ידי רוב יגיעתו בעסק פרנסתו שעוסק באמונה, ולזה אמר אל תתאוה לשלחנם של מלכים, אותם המתפרנסים בנחת ובריוח כמו מלכים, ששלחנך הנצחי של עולם הבא גדול משלחנם אשר שם, וכתרך

גדול כ״כ כאיש הרשע, כי לפום צערא אגרא, והכל לפי רוב המעשה; ומה נכונים בזה דברי מיסדי תפלותינו בתפלת ר״ה באמרם, אשרי איש שלא ישכחך ובן אדם יתאמץ בך, אמרו בשבח האיש אם לא ישכח את ה׳, ושבח האדם אם יתאמץ בך, כי להיות שהמתואר בשם איש אשר לפי המבואר נטיית טבעו יותר לטוב הנה הוא מעותד להוציא נטיותיו מן הכח אל הפועל ולבחור בטוב, אם עד״מ מצד טבעו יש לו מדת רחמנות שלא יוכל לראות חברו משוקע בצער וירחמהו ויחזקהו בעניו, הנה בזה אינו נקרא עובד ה׳ מצד הבחירה כ״א עובד ה׳ מצד טבעו, וכן המתואר באדם אשר לפי המבואר נטוי יותר לתאוות מגונות אפשר שיתגבר להחליש כח תאוותיו מצד פניות חיצוניות, יתרחק עד״מ מן הגזל מחמת יראת שופטי המדינה, יכניע תאות המשגל מצד גנות הבריות עליו וכדומה מכוונות נפסדות שאין בהם בחינת חלק עבודת ה׳, לכן נתנו השבח להמתואר בשם איש אם לא ישכח את ה׳, ר״ל שבוחר בטוב מצד צווי הבורא ית׳ עליו לא מצד טבעו, ושבח המתואר בשם אדם הוא אם יתאמץ ויתגבר על כחותיו המתאוויות שבו לא מצד פניות חיצוניות כ״א מצד שרוצה להתדבק בו ית׳ ובמדותיו׳.

גדול מכתרם, כי הבירור שעושה אדם מניצוצות קדושה יהיה לו ממנו עטרות וכתרים בעולם הבא וכמה שאמרו רבינו האר״י ז״ל במאמר רבותינו ז״ל צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם, דאלו העטרות הם אורות אשר ביררו בעולם הזה, ואף על פי שאתה לוקח הבירור אשר יגעת בו לעצמך שאתה מתעטר בו ולמה תקבל שכר על זה, הנה עם כל זה נאמן בעל מלאכתך הוא יתברך שישלם לך שכר פעולתך׳. ע״כ.

נמצאנו למדים שרצה הקב״ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות ולפיכך הרבה להם מידי פעם טרחה והתאמצות בקיום מצוותיו בכדי שייטב לנו באחריתנו, ואמנם כאשר נשכיל להבין ולדעת שככל שיותר קשה עלינו העבודה ומתאמצים אנו בה יותר, הרי שאנו עושים יותר נחת רוח לאבינו שבשמים, ממילא ייקל הדבר בעינינו. שהרי לא לריק אנו עמלים ולא לבהלה אנו יולדים.

ובכך יוכל האדם יותר בקל לקיים את מה שאומרים מפי צדיקים **שאשרי העם** – מאושרים המה העם, ש׳**ככה׳ לו** – שמסכימים בנפשם עם כל מציאות שנשלחת להם מאת הבורא יתברך ואינם שואפים בכל עת לשנות מציאות זו, ויודעים שכאשר החושך יכסה ארץ או אז אור גדול טמון בו בתוכו, ועל ידי זה יוכל האדם להשלים עם רצון בוראו ו׳לא יהא ליבו חלוק על המקום׳ הן כפי שפירש רש״י (דברים ו ה) על מה שאמרה תורה בכל לבבך בשני יצרך, וז״ל: ׳בכל לבבך - בשני יצריך ד״א בכל לבבך שלא יהיה לבך חלוק על המקום׳, היינו על הבורא ועל מעשיו ופעולותיו, ועל פי מה שביארנו שיצר הרע מכונה טוב מאוד באשר הוא מגדיל שכרינו ועל ידי זה נעשה נחת רוח גדולה יותר לאבינו שבשמים[ד]. וגם בבחינה השניה כפי שמתאמרא מפי צדיקים שלא יהיה לבך חלוק על

ד וראה מה שכתב בזה בדרושי הצל״ח (דרוש ו לשבת תשובה) שככל שהמציאות קשה יותר וכמו בעצם היותנו בגלות החל הזה, הרי יש לכל פעולה שאנו עושים יותר נחת רוח לפניו יתברך, וז״ל: ׳משל למלך גדול שהיה שוכן בהיכלו היכל המלך, על רצפת בהט ושש ומטות זהב וכסף, כפי הראוי למלך גדול כמוהו, פעם אחת יצא מהיכלו, כי ראה בנו תועה בדרך והוא הולך אחריו להשגיח עליו שלא ימיתוהו חייתו יער. עד שנמשך הדבר שהמלך יצא ונתרחק ממדינתו, ובא למקום שאין מכירים אותו ואין מאסף אותו הביתה, ובחוץ וברחובות ילין פעם ושתים, הלא אם אחד יכירהו ויזמינהו לביתו אף שביתו קטן מאוד ואינו מגיע לערך דירת עצים ואורוות סוסים של היכל מלך, מ״מ עתה לשעתו יש להמלך נחת רוח מזה המקום קטן יותר ממה שהי׳ לו במדינתו מכל היכליו וארמנותיו, כן הנמשל מהמלך הזה ממ״ה הקב״ה שהיה שוכן בהיכלו במקדש בירושלים ובכל מקום שגלו ישראל גלתה השכינה עמהם, עד שנתרחקה השכינה מאוד, ואין אדם נותן לב לקדש מקום לשכינה. ובעו״ה כל עיר על תלה בנויה. ועיר האלהים מושפלת

המקום אותו הועיד לך ה׳ לשבת בו כעת,

ודווקא הסכמת וקבלת הדברים בלב היא היא הממתקת הדינים ומשפעת חסדים גלויים לנו ולכל ישראל, וכמו שכתב בקדושת לוי (בראשית פרשת וישב), וז״ל: ׳גם צריך אדם להתנהג בכל דבר שמביא עליו יתברך יקבל ממנו בנחת ובשמחה, על דרך שאמרו רבותינו ז״ל (ברכות נד, א) ׳בכל מאדך׳ (דברים ו, ה) בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו מאד מאד, ויאמר ׳כל מה דעביד רחמנא לטב עביד׳ (ברכות ס, ב), ויבטח ויאמין שיש בזה טובה גדולה, כי מאתו לא תצא רעה ח״ו, כנחום איש גם זו שברוב הבטחתו ואמונתו בו יתברך אמר על כל דבר ׳גם זו לטובה׳ (תענית כא, א), ובזה הוא ממתיק הדינים מעליו, והופך אותם לרחמים ועושה מרע טוב׳. ע״כ.

יהי רצון שנזכה להמתיק את כל הגבורות והדינים בשרשם ולהופכם לרחמים גלויים ומרובים, על ידי שנזכה לקבל שמחת יו״ט כראוי וכנכון ולשוש ולשמוח בשמחת קבלת התורה, כי היא לנו עוז ואורה, אמן״.

לכולי עלמא בשבת נתנה תורה - תשובה ותורה

בשנה זו נקבע להיות חג השבועות תיכף לאחר השבת, ואמרו ז״ל (שבת פו:) ׳ודכולי עלמא - בשבת ניתנה תורה לישראל, כתיב הכא זכור את יום השבת לקדשו, וכתיב התם ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה, מה להלן - בעצומו של יום, אף

עד שאול תחתיה, הלא מי שמקדש בלמודו מקום לשכינה שם תמצא מנוח רב ועצום, ואם המקום דחוק וקטן אין להקדש אלא מקומו ושעתו׳. ע״כ. ועאכו״כ בעת המגפה הזו אשר נפשנו בכל צער וצוקה והננו מפנים בנפשנו וליבנו מקום לשכינה הקדושה ולהיותנו עושים את ימי המועד האלו בכל עוז ושמחה בוודאי שיש נחת רוח גדולה לפניו יתברך.

ה ולא זו בלבד אלא שעל ידי התאמצות דווקא בתקופה קשה זו לעשות יותר נחת רוח לאבינו שבשמים על ידי זה נאיר את החושדך ונמתיק את הדינים ועל ידיע כך נזכה להסיר המגפה ולהשפעות מרובות ברו״ג, וכמו שכתב במראה יחזקאל פרשת ויחי וז״ל: ׳והיינו היחוד של אהבה ויראה שמייחדין ומברכין על הרעה כעל הטובה כמו שביארתי במקום אחר עי״כ נמתקו כל הדינים, וע״כ אמרו כשיש שלום השכינה שורה בישראל ואין אומה ולשון יכולה לשלוט בהם כי בהיות השלום אזי השכינה שורה וכלום חסר מבית המלך, הנה כי כן בחבלי משיח נאמר יצטרפו ויתלבנו שהם לנסיון מי שיוכל לעמוד מחמת שהעולם נסוג אחור ופונים אחר בצעם ומתרשלים מעבודה״ק וע״כ כל איש אשר נגע אלקים בלבבו מחוייב להתאמץ יותר ויותר לעשות נחת רוח ליוצרו לפניו ית״ש ולהפוך החושך לאור ואז יאמר עליו ואוהביו כצאת השמש בגבורתו׳.

כאן - בעצומו של יום'. ע"כ. וצריך להבין מה ענין שבת למתן תורה[ו].

ונקדים בביאור מה שכתב בספר העיקרים (מאמר ב פרק יא) כי השבת היא הסיבה על ידה השיגו בנ"י את התורה, וז"ל: 'ולרמוז על הענין הזה שכתבנו אמרו (שבת פ"ו ע"ב) הכל מודים כי בשבת נתנה תורה לישראל, כלומר כי לכך נתנה בשבת להורות שעל ידה יקנה האדם שכל עלול מן המדה הנקראת שבת שהוא דבר קיים בעצמו, וזו היא הנשמה היתרה שאמרו רבותינו ז"ל (ביצה ט"ז ע"א, תענית כ"ז ע"ב) שהיא נתנת באדם בשבת ובמוצאי שבת נטלת הימנו, שנאמר שבת וינפש, ווי אבדה נפש'. ע"כ[ז].

והנה אין לו לאדם ללמוד תורת ה' כאשר חטאיו מסובבים אותו כחבילי קש וכמו שכבר אמר דהמע"ה 'ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי', וכמו שכתב בתולדות יעקב יוסף (פרשת מצורע), וז"ל: 'כי עיקר עסק התורה הוא לעשות כסא לשכינה הנקרא כלה, והיא הכנסת כלה בסוד ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח). ובהיות האדם מלוכלך בכתמי עונותיו אין השכינה שורה בו, כי אין מקום לישב עליו, וכל עון ועון הוא קוץ מכאיב וסילון ממאיר ליושב על כסא, וז"ש (תהלים נ, טז) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי. לכך צריך תחלה לעשות תשובה לתקן מעשיו להוציא רע שהם הקליפות הנקרא מת, והוא הוצאות המת, זה סוד חיל בלע ויקיאנו (איוב כ, טו), ואז תורתו רצויה, והוי הכנסת כלה. וזהו שנאמר מבטלין תלמוד תורה, להוצאות המת תחלה, ואח"כ הכנסת כלה שהיא עסק התורה וכו', יעו"ש'. ע"כ[ח].

ו ועיין עוד ברבינו בחיי (שמות פרק יט) שביאר בזה ענין נוסח תפלת שבת וז"ל: 'ומזה תקנו רבותינו ז"ל בתפלת שבת: ישמח משה במתנת חלקו, לפי שהתורה נתנה בשבת על ידי משה'.

ז ועיין מ"ש בזה בבני יששכר (מאמרי השבתות מאמר א - שם שבת וז"ל) 'אמרו בזהר (ח"ב ר"ה ע"א ח"ג צ"ה ע"א) שבת יומא דאורייתא יומא דנשמתא, היינו לכו"ע בשבת נתנה תורה לישראל (שבת פו ב), והנה תורת הוי"ה תמימה, כל התורה כולה הוא שמותיו של הקדוש ברוך הוא ותלויים בשם הוי"ה שהיא כנשמה בתוך הגוף',

ח וראה מה שנאמר ביושר דברי אמת (קונטרס דרך אמת על חומר הענין), וז"ל: 'ושורש החיים הוא על עשה וא"כ הדבק במות איך יוכל לדבק בחיים כי הם שני הפכים בנושא אחד ואינו כלום אך שנותן חיות אל החיצונים כי הם לוקחין כל מעשה התורה והמצות לשפעם ח"ו, וזה שכתוב (תלים נ') ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך ואתה שנאת מוסר ותשלך דברי אחריך ר"ל שמשליך דברי הבורא לשפעם ח"ו, ובפרט אם פגם בברית פגם פיו כי מילה בגימ' פה ברית הלשון וברית המעור מכוונים ר"ל אם פגם בברית ברית הלשון ג"כ פגם, ואיך יכול לעמוד פה דובר שקרים ונבלה להתפלל או ללמוד אין זה כ"א רוע לב לבא דשלם

היוצא מכל האמור שאין לו לאדם ללמוד את תורת ה׳ טרם עשה תשובה על עוונותיו, והנה ישראל בוודאי עשו תשובה לפני קבלת התורה שהרי לפני כן היו טמאים ומטונפים בכל גילולי ארץ מצרים, וכמו שכתב במאור ושמש (במדבר רמזי רות) וז״ל: ׳ובאו לספירה שיתקן כל אחד מדותיו בימי הספירה על ידי תשובה, וישיגו השגות התורה במתן תורה׳. ע״כ. ולטעם זה לא נזכר כלל בקרבן העצרת ׳קרבן חטאת׳ כיון שחזרו בתשובה ותקנו מעשיהם והרי הם כתינוק שנולד[ט].

ואף טרם הגיעם להר סיני נקטו בידם שוב חבל התשובה לזכך נפשותם וכמו שאמר ר׳ עובדיה מברטנורא (עמר נקא שמות פרק יט) וז״ל: ׳ויסעו מרפידים מה ת״ל מה ביאתן לסיני בתשובה אף נסיעתן מרפידים בתשובה ואין להקשות על זה מההיא דאמרינן למה נקרא שמו רפידים שרפו ידיהם מן התורה, דיש לומר דבשעת נסיעתן עשו תשובה דהכי מוכח לשון ויסעו מרפידים כלומ׳ שסלקו והסיעו עצמן מזאת הרפייה הכתובה למעלה׳.

ואכן לטעם זה מצווים אף אנו לספור ספירת העומר בכדי לתקן את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם, ושנוכל לזכות לקבל את התורה באופן הראוי. ובזה באנו אל הביאור שהרי השבת הראשונה בו שבתו בני ישראל בארץ מצרים היא היא השבת הגדול, היה להם לעזור רב לבוא אל התשובה וממנה אל קבלת התורה. ולטעם זה גם היה נקרא שבת שלפני פסח שבת הגדול וכמו שאמרו ר׳ צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק ויקרא שבת הגדול), שעל ידי כוח אותו שבת זכו ליקרת ערך ענין התשובה העילאה ורק על ידי זכו לקבל את התורה, וז״ל: ׳מה שאין כן רבי עקיבא שאמר כשהייתי עם הארץ (פסחים מ״ט ב) לו נגלה שער החמישים שהוא כל יקר ונתבאר כמה פעמים, יקר מחכמה סכלות מעט היינו נהורא דנפיק מגו

בקליפין ולא אתבר כי לאכול הפרי צריך לשבר הקליפה קודם, בפנ״י פנים יפות ויקרא פרק כה אבל כשנעשה לו כהיתר ואינו מכיר החטא שוב אין מועיל לו התורה והמצוה, וע״ז אמר הכתוב (תהלים נ, טז) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי, ויש לפרש בזה מה שאמרו בב״מ שם (נט א) בשעה שעסקו בנגעים ואהלות אומרים לדוד הבא על א״א מיתתו במה וכו׳, פירוש אעפ״י שעוסקין בתורה ותורה מצלת מן החטא אלא שנעשה להם כבר כהיתר, א״כ ראוי שיענשו אף על המחשבה שכוונתם לבייש אותו׳.

ט ועיין בתולדות יצחק (במדבר פרק כח ד״ה וביום הבכורים), וז״ל: ׳יש להקשות למה לא הזכיר בשעיר של עצרת חטאת כמו שהזכיר בכל המועדים בפרשה זו, תשובה לפי שעצרת זמן מתן תורה והיו ישראל כנולד בלא חטא, ועל דרך הקבלה רמז לעצרת העולם שבו יבטל יצר הרע׳.

חשוכא וזה נקרא שבת הגדול החשק לדברי תורה שהוא תשובה עילאה כמו שמובא (רעיא מהימנא ח"ג קכ"ג א) דאחר התשובה יעסוק באורייתא בדחילו ורחימו וכן היה יציאת מצרים שהיה על ידי מדת החסד הכנה למתן תורה שהיה גם כן האהבה מצד ישראל שהקדימו נעשה לנשמע'. ע"כ.

ואכן יש לומר שאנו שנמצאים בגלותנו הזה בקטנות המוחין נזקקים אנו הן לאותה שבת שהיתה נקראת שבת הגדול מחמת שזכו בה לתשובה עילאה והן לשבת שלפני שבועות וי"ל שזהו מה שאמרו ז"ל 'אלמלא שמרו ישראל שני שבתות מיד נגאלין', והוא על פי מה שכתב בקדושת לוי (שמות פרשת בא) וז"ל: 'נמצא צריך שני שבתות, שבת אחד כדי לעשות תשובה, ולהבין שצריך להיות להם תענוג מעבודת השם יתברך מהתורה ומצות, ואז בשבת שני אזי יש להם התענוג האמיתי. אבל כשיצאו ממצרים היה להם בהירות גדול שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (מכילתא בשלח טו, ב), נמצא אם היו שומרים שבת ראשונה, והיה להם התענוג האמיתי מתורה ומצות, היו נגאלין. אבל כעת שיש חומר עב, צריך שבת אחד לזכך החומר ולעשות תשובה, ואחר כך שבת שני להיות התענוג מתורה ומצות של השם יתברך'. ע"כ'.

וזאת היא ההכנה המיועדת לקבלת התורה וכמו שכתב ר' צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק ויקרא ראש חודש אייר), וז"ל: 'והוא הכנה להתקדש בקדושה עליונה כמו שנדרש (בירושלמי) וטהרו וקדשו שעל ידי הטהרה מן

י ועיין מה שכתב בשפת אמת (דברים שבת תשובה), בענין הסיוע שמקבלים מהשבת לשוב אליו יתברך בתשובה מאהבה וז"ל: 'שבת הוא תשובה מאהבה. דתשובה מיראה היא תשובת הרשעים מאימת הגיהנם. ותשובת הצדיקים הוא מתאוותם להתקרב אל ה' ולבקר בהיכלו בגן עדן. ותשובה זו גם אל הצדיקים כדאיתא כל אחד (נכוה) מחופתו של חבירו וסביביו נשערה מאוד. וכל חטא קל פוגם שלא יוכל לעלות במקום גבוה. וכל עובד ה' כשבא להתפלל ולהתדבק בו ית' ואינו עולה בידו מחמת פגם החטאים שב מאהבה זו שמבקש לבוא אל האהבה ואינו יכול. וז"ש גבי קין ואל מנחתו לא שעה וא"ל אם תטיב שאת. פי' שעיקר העבודה להרים הנפש. מתוך מאסר הגוף להתקרב אליו ית"ש'. ע"כ. וראה עוד מה שאמרו חומת אנך דניאל פרק ט שייכות העניינים בין שבת לתשובה וז"ל: לך אדני הצדקה ולנו בושת הפנים. פירש הרב מהר"ר יונתן ז"ל שכמה דברים הם מסוגלים והם בנקל ועם כל זה בעונותנו אין אנו עושים אותם וז"ש לך אדני הצדקה שאתה עושה עמנו כגון לשמור שבת ותבא הגאולה והוא דבר בקל וזו צדקה לרחם עלינו. ולנו בושת הפנים שאפילו זה אין אנו עושים. (ואפשר דהכל רמוז באותיות שבת שהוא תשב כי על ידי שבת תשב תשובה והוא אותיות בשת שאינם שבים ועוד רמז שבת מ' תשב תחזור עטרה ליושנה על ידי שמירת שבת והוא בשת לסט"א'.

העבר זוכין לקדושה לעתיד. וכן מורה שמיעה לתקן על ידי תשובה שלא נהיה שנואה במעשה וזה ההכנה למתן תורה, וכן בשבת בסעודת ליל שבת נופל הפחד והיראה ועל ידי זה זוכין לתשובה ואחר כך בסעודת יום שבת וקדשו׳. ע״כ.

אם כן מה נפלאו מעשי הקב״ה ונפלאותיו, באשר נתן לנו את השבת שלפני שבועות, ללא הפסק ימי החול בינם לבין החג הגדול והקדוש הזה, להיותנו זוכים לסיוע ועזר מן השבת לשוב בתשובה שלמה על כל עוונותינו ולזכך את נפשותינו ורוחותינו, להיותנו כקטן שנולד עד כדי שלא נצטרך אפילו את קרבנות החטאת הבאים מידי מועד במועדו, ונוכל לזכות לקבל את התורה כשמן בעצמותינו המטוהרות והמזוככות, ולדבוק בהשי״ת ובחכמתו הלא היא התורה, וכדרך שעשה הקב״ה עם אבותינו שנתן להם את השבת לפני קבלת התורה וכמו שאמרו ז״ל ששבת במרה נצטוו טרם הגיעם להר סיני, וזה היה בכדי שקדושת שבת תסייע להם למשוך על עצמם אור התורה[יא].

ועל ידי שנקיים את השבת שקודם מתן תורה בתשובה ובהכנה כדת אף נזכה לקבלת הכתרים שקיבלנו במתן תורה ושניטלו מאיתנו מחמת חטא העגל וכמו שכתב בשפת אמת (פרשת יתרו), וז״ל: ׳וכמו כן בכל שבת שיש בו הארה מקבלת התורה כמה שאמרו ז״ל שמרע״ה מחזיר לבנ״י הכתרים בש״ק. והיא הנשמה יתירה. לכן צריכין לשבות ממילא בה כנ״ל׳. ע״כ. ועוד זאת מצאנו בדברי השם משמואל (פרשת נשא), שיש ענין בזה להסמיך תיכף לשבת את חג השבועות בכדי שיהיה הסיוע משבת מיד, על כן אשרנו מה טוב חלקנו בשנה זו בו נסמך מתן התורה לשבת ללא שיהוי של יום חול כלל[יב].

והנה שאול ישאל האדם והלא כבר נתבאר בספרים על מה שאמר דהמע״ה ׳לא יגורך רע׳, שאין האדם

יא וכמו שנאמר בענין בתפארת שלמה (מועדים ברכת התורה), וז״ל: ׳כי התורה ומצות הם בבחי׳ שמן ופתילה השמן נמשך אחר הפתילה. כמה שאמרו בזוהר הקדוש מאן דיתיב בחשוכא מצפה לנהורא. לכן בכל אחד יש כח המושך. התורה יש לה כח למשוך המצות אחרי׳. והמצות יש להם כח למשוך חשקות לימוד התורה כמו מצות תפילין כתי׳ בתורה למען תהי׳ תורת ד׳ בפיך. ולזה מצינו כמה מצות שנצטוו בנ״י קודם קבלת התורה מצות שמירת שבת במרה ניתנה. ומצות הגבלה ופרישה. כי הם היו הכנה לקבלת התורה על ידי קדושת המצות הללו יהי׳ בהם כח המושך לתורה׳.

יב וז״ל השם משמואל: ׳אך לאו כל אדם זוכה שהשבת תקלטנו, ואינה קולטת אלא שומרי ברית כמו שאמרנו במק״א והוא ר״ת שב״ת שבת ברית תורה שהם מתאחדין. והנה בזוה״ק

הנקרא רע ראוי לו לשהות במגורי הקב״ה, ואף נתבאר בספרי חכמת האמת כי כל אותם המעשים הטובים הנעשים בעוד שלא חזר האדם עדיין בתשובה שלימה לפניו יתברך, הרי שאותם המעשים הטובים נותנים שפעם לצד הסט״א רח״ל, ורק מוסיף האדם בקלקולו על ידי הוספה בתורה ובמצוה ובמעש״ט, אם כן איככה אוכל ללבוש בגדי מלכות ולקבל התורה, והלא מחוץ למחנה מקום מושבי וטמא טמא אקרא, עדי אעשה כל הד׳ חילוקי כפרה. וכל אותם התעניות הנתונים עלי ועל צווארי כמשפטם, הלא הם מנויים בכתבי האר״י ז״ל, ועדי הטהרותי אין בידי לזכות לתורה. וכמו שהקשה בבנ״י (מאמרי חודש ניסן מאמר ד - טיול בפרדס, דרוש יא)יג, אכן דברים אלו הרי המה דברים הקשים כגידים, אך המה נובעים מאותו חלל השמאלי בלב המהוה משכן לנחש הקדמוני שמשיא את האדם מסיתו מדיחו מחטיאו ואחר כך מעציבו ולא נותן לו לגשת אל הקודש.

שכן האמת היא כפי שמוכיח בבנ״י שם, שכבר אמר להם מרע״ה לבנ״י כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו, ואף אמרו ז״ל שהמקדש אשה על מנת שאני צדיק גמור הרי היא מקודשת שחוששים אנו שמא הרהר בתשובה הרי שבהרהור סגי להפקיעו מתורת רשע והרי הוא צדיק גמור, אמנם עליו לטהר ולזכך עצמו מכל סיג ופגם, אך בגדר רשע כבר אינו״ד. וכמו שנתבאר

שמי מרה היו כענין מי סוטה שנבדקו ישראל אם הם שומרי הברית ונתברר שהם שומרי הברית, ע״כ ניתנה להם שבת תיכף שתהי׳ להם לסיוע לקבלת התורה׳.

יג וז״ל: ׳הנה הטמא אסורים להקריב קרבן עבורו, דהנה הטמא נאחז בו רוח טמא מן המרכבה הטמאה (זוה״ק ח״ג קנ״ב ע״ב), והקרבן הוא עבודת קירוב להש״י (זוה״ק ח״ג ה׳ ע״ב), וכל זמן שנאחז בהאדם צד טומאה מן המרכבה טמאה לא יתקרב אל הש״י דכתיב כי לא יגורך רע (תהלים ה ה), ומזה נלמוד כי כל העבודות וכל המצות שהאדם עושה בעודו רשע ח״ו לא יהיו לרצון וכמו שאמרו הנביא (ירמיה ד ג) נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים, והנה על ידי זה ח״ו נסגר הדלת של התורה ומצות כי מי הוא זה שידמה בנפשו שלא בא לכלל תואר שם רשע, הלא אפילו בעבירת איסור קל מדבריהם נקרא רשע (כדמוכח מהש״ס בכמה מקומות דמקשו על איסור מדבריהם אטו ברשיעי עסקינן) א״כ שוב לא יערב האדם אל לבו לעסוק בתורה ומצות כי הוא ח״ו כזורע אל הקוצים׳.

יד וז״ל: ׳אבל יש רפואה תעלה על זה, דהנה במצות עשה של תשובה כתיב כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו (דברים ל יד), ותיכף כשאדם שב ומתחרט על עבירות שעשה ושב ורפא לו כתיב (ישעיה ו י), ותיכף יוסר ממנו תואר רשע ורוח הטומאה מתרחק ממנו, הנך רואה משנה שלימה שנינו (קדושין מט ב) המקדש את האשה על מנת שאני צדיק גמור ונמצא

ענין זה במאור עינים (פרשת ואתחנן), וז"ל: 'וע"כ אמרו בגמ' (קדושין מט ב) המקדש את האשה ע"מ שהוא צדיק ונמצא רשע הרי זו מקודשת שמא הרהר בתשובה נמצא כי הרהור התשובה הוא העיקר שבזה נתקן קומת הרוחניות אלא שצריך לדבק קומה הגשמית שלו גם כן לקומה הרוחנית להיות לאחדים ולקיים מצות התורה במעשה להיות התיקון ברוחני ובגשמי ובתיקון המדות'. ע"כ.

ובוודאי שנכונים הדברים כלפי לימוד התורה וקבלתה, שהרי הקב"ה חפץ ליתן לנו מתנה זו וכמאמרם ז"ל (ברכות ה.) 'אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא: בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם - אדם מוכר חפץ לחבירו, מוכר עצב ולוקח שמח; אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן - נתן להם תורה לישראל ושמח, שנאמר: כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו'.

ע"כ יאזור האדם בחיל ובכוח מתניו יהרהר בתשובה יקבל על עצמו עול תורה ומצוות ומיד יהיה אהוב ונחמד כלפי הבורא יתברך, וכבר היה דבר ה' בפי הנביא לאמור (יחזקאל יח ל): 'לכן איש כדרכיו אשפט אתכם בית ישראל נאם אדני אלהים שובו והשיבו מכל פשעיכם ולא יהיה לכם למכשול עון. השליכו מעליכם את כל פשעיכם אשר פשעתם בם ועשו לכם לב חדש ורוח חדשה ולמה תמתו בית ישראל'[טו].

הרי לנו שהקב"ה מתחנן אל בנ"י לשוב בתשובה, ובוודאי לפני קבלת התורה שמשתוקק הקב"ה ליתן את תורתו הקדושה לעמו

רשע גמור (אפילו בכריתות ומיתת בי"ד וחילול ה' ח"ו דהרי סתם שנינו רשע גמור) הרי זו מקודשת דשמא הרהר בתשובה, הרי לך דבהרהור תשובה לבד סגי להסיר מעליו תואר רשע ונקרא צדיק, בזה גם מה שאמרו בבנ"י נירו לכם ניר כו' שאף שעדיין לא תיקן מ"מ יחזור בתשובה לכה"פ ואזי לא יהיה תורתו בבחינת אל תזרעו לקוצים'.

טו וביותר נאמרים הדברים כלפי לימוד התורה, שכן כך נתבאר במאור ושמש בפרשת דברים וז"ל: 'והנראה לי, כי הנה מצאנו בספרי קודש וכן שמעתי מרבותי הקדושים נ"ע שהעיקר מעיקרי העבודה הוא, להרהר בתשובה קודם ישיבתו ללמוד תורה, או קודם עשיתו מעשה המצות. ואדומו"ר הרב בוצינא קדישא רבן של כל בני הגולה מו"ה יעקב יצחק מק"ק לובלין זצוק"ל אמר, שאם האדם אינו עושה תשובה קודם לימוד התורה - עליו נאמר (תהלים נ טז) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי וגו'. מה שאין כן שבאם מהרהר בתשובה קודם הלימוד - אזי נקרא 'צדיק', כמו שאמרו חכמינו ז"ל בקידושין (מט ב) המקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אף על פי שהוא רשע גמור - מקודשת, שמא הרהר בתשובה. ועל כן רשאי אחר כך ללמוד התורה הקדושה'.

ישראל הנקראת כלה קרואה בנעימה, מקושטת בכל מיני קישוטין, וכפי שאנו אומרים באקדמות 'צבי וחמיד ורגיג דילעון בלעותא צלותהון בכן מקבל והניא בעותא'. ומובא באמרי אמת לשבועות שהכוונה היא שכל כך משתוקק ה' ליתן לנו התורה, עד שהוא מקבל מיד תפילותינו בכל מה שאנו צריכים הן ברוחניות והן בגשמיות בכדי שנוכל לזכות לקבל את התורה.

וכל כך צריך האדם להיות דבוק בתורה אף שלא זכה עדיין לתשובה שלמה אלא הוא רק בגדר מהרהר בתשובה, כיון שאף שיצרו עדיין מסיתו ומדיחו, מכל מקום התורה תיישר ארחותיו אם הוא ממשיך להיות דבוק בהשי"ת, וכמו שנתבאר בדברי ר' צדוק הכהן מלובלין (רסיסי לילה אות נג), וז"ל: 'ועל ידי אור תורה ונר מצוה יוכל לזכות לשמחה זו גם כן כי מאן דאחיד באורייתא אחיד בגופא דמלכא והמאור שבה מחזירו למוטב אפילו אותו עזבו חס ושלום כמו שאמרו במדרש איכה (פתיחתא ב). דעל ידי זה מעורר לבבו לבקש ה' אלהיו ואז זוכה לישרת לב. דכל הישרות שבלב אינו אלא התמימות עם ה' אלהיו דיודע שיש בורא ומנהיג ושאין שום דבר חוץ ממנו וזה מפשט כל עקמומיות שבלב. ואף אם עדיין היצר כרוך בעקבו ואיננו מוגדר במעשיו כצדיק גמור על זה אמרו (ברכות סג א) בכל דרכיך דעהו אפילו לדבר עבירה והוא יישר ארחותיך'[טז].

טז ועיין במה שאמרו בזהר (תיקוני זוהר תקונא שבעין דף קל עמוד א) בענין זה של נחש כרוך על עקביו, וז"ל: 'בכל אבר דחב בר נש ההוא חוייא כריכא תמן ועקים ליה בין באודנין בין בעיינין בין בחוטמא בין בפימא ועליה אתמר מעות לא יוכל לתקון וגומר וכל כאבין דבני נשא דאינון תקיפין דאתמר בהון וחלים רעים ונאמנים הוא דנשיך לון ההוא חויא בכמה נשיכין בההוא אבר דחב עד דאתפרע מההוא חובא ובגיניה אתמר אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק לא יפסיק ביחודא בצלותיה'. ע"כ. ובנועם אלימלך פרשת מטות ביאר שהכוונה היא שאף שהנחש כרוך על עקביו לא יפסיק מדביקותו בה', וז"ל: 'דאיתא (ברכות ל ב) אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, רצה לומר נחש רמז לנחש הקדמוני שהטילה זוהמא שעל ידי זה אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, כמו שכתבתי כבר בפרשה שהצדיק מוצא תמיד בעצמו חסרונות וקיצור בעבודתו יתברך והוא באמת מחמת חטא הנחש. וזהו נחש כרוך על עקבו, דהיינו חטאים שאדם דש בעקביו כרוך עליו מחמת הנחש לא יפסיק: רצה לומר בשביל זה לא יפסיק מדבקיתו'. ע"כ. וביותר נתבאר בתפארת שלמה פרשת וירא שהטעם הוא כיון שהקב"ה רב חסד ויסלח לו, לכן בינתיים הרי הוא הפסד הנפש שלא יהיה דבוק בה', וז"ל: 'וע"ז הזהירו חכמים בדבריהם אפי' נחש כרוך על עקבו לרמז על הרשע הנכרך בזוהמת הנחש ר"ל אעפ"כ לא יפסיק מעבודתו כי רב חסד הוא ומרבה לסלוח בלי שיעור ובלי תכלית'.

תורה מגני ומצלי כשנלמדת בשמחה

נהגו קהילות ישראל לומר פיוט האקדמות בצפרא דחג השבועות בעת קריאת התורה, ורבו המנהגים אימתי לאמרו[יז], אמנם המנהג בימי קדם היה לאמרו אחר הברכה שבירך הכהן ולפני קריאת התורה (עיין בנו"כ על השו"ע או"ח סימן תצ"ד ס"א), ובט"ז כתב שנכון לתקן שיאמרו אותו לפני הברכה, וז"ל: 'על מה שנוהגים במדינות אלו לקרות פסוק הראשון ואח"כ מתחילין אקדמות מילין כו'. יש לתמוה הרבה היאך רשאים להפסיק בקריאה דהא אפילו לספר בדברי תורה אסור כמה שאמרו בסי' קמ"ו וכל ההיתרים הנזכרים שם אינם כאן, כל שכן בשבח הזה שהוא אינו מענין הקריאה כלל למה יש לנו להפסיק. ושמעתי מקרוב שהנהיגו רבנים מובהקים לשורר אקדמות קודם שיתחיל הכהן הברכה של קריאת התורה וכן ראוי לנהוג בכל הקהילות'.

והנה צריך להבין טעם הדבר אף לתקנה זו, שהרי לא ראינו בשאר המועדות שיתקנו כזאת להסמיך כל כך אמירת הפיוט לפני קריאת התורה, והלא דבר הוא. אמנם יש לומר שהענין הוא שהרי לימוד תורת ה' צריכה שתהיה בשמחה וכמו שכתב באור החיים (דברים פרק ז), וז"ל: 'עוד נתכוין שצריך שילמוד התורה בשמחה ולא בעצבון כי דברי תורה אסורין לאבל (יור"ד סי' שפ"ד)[יח], ואף קבלת התורה עצמה היתה בשמחה שהרי נאמר 'שש אנכי על אמרתך

יז והנה בספר המנהגים (טירנא) חג השבועות איתא שאומרו באמצע קריאת התורה ממש, וז"ל: 'ואומר אקדמות מילין אחר פסוק ראשון ובחדש השלישי (עד באו מדבר סיני). ואומרין ארכין אחר וירד משה קודם וידבר'.

יח וראה מה שכתב שם בהמשך דבריו עוד בענין השמחה, וז"ל: 'עוד רמז על דרך אומרו (תהלים י"ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, והוא אומרו והיה השמחה תהיה עקב תשמעון, ופירוש עקב שכר עסק התורה תשמחהו, והוא מה שרמז התנא באומרו (אבות פ"ד) מצוה גוררת מצוה וכו' ששכר מצוה מצוה שהיא השמחה'. ע"כ. והשתא דאתינא הכא לדבריו, נמצא כאן את המקום לבאר מקור השיר שנשתרש בתוך בנ"י לנגנו 'כד יתצבין ישראל ועסקין בשמחת התורה קודש אבריך הוא אומר לפמליא דיליה חזו בני חביבי דמשתכחין מצערא דילהון ועסקין בחדוותא דילי', אכן יש החושבים שהוא מאמר הזוהר, ואינו, אלא שנתחבר על פי מה שכתוב בזהר המובא בדברי האוה"ח וז"ל: 'עוד רמז למה שאמרו בספר הזוהר (ח"ג רי"ג) וז"ל דלית חדוותא קמי קב"ה כשעתא דישראל משתדלי באורייתא, והוא אומרו והיה סתם שמחה כללית למלא עולם וכשהוא שמח כל העולם בשמחה וששון עקב תשמעון'. ע"כ. ובספר באר אברהם (ר' אברהם בן הגר"א) מובא לראשונה שיר זה בנוסח דומה, וז"ל: 'ראו בנים חביבים שיש לי דשבקין צערא דידהו ועסקין בדידי, מיד מתמלא רחמין על ישראל'.

כמוצא שלל רב׳יט, ואף שאמרו ז״ל שבקבלת התורה כפה עליהם הר כגיגית ואמר להם אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו פה תהא קבורתכם, הרי שמשמע שהיה זה באונס ולא ברצון כלל, כבר נתבאר הדבר במפרשי התלמוד שבקבלת התורה נתקבלו ב׳ תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וכפיית ההר כגיגית היתה רק על התורה שבעל פה, וכמו שכתב בזה בחתם סופר (שו״ת חלק א אורח חיים סימן קמא), וז״ל: ׳והנה הראשונים כתבו דהאונס היה על קבלת תורה שבעל פה אבל תורה שבכתב קבלו בשמחה בהקדמת נעשה לנשמע׳. ע״כ. וכבר אמרו ז״ל בפירוש כי אי אפשר לו לאדם להיות בהשראת השכינה כאשר אין הוא בשמחה, וז״ל: ׳ושבחתי אני את השמחה - שמחה של מצוה, ולשמחה מה זה עשה - זו שמחה שאינה של מצוה. ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, שנאמר ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה׳. אמר רב יהודה: וכן לדבר הלכה. שאין השכינה שורה לא מתוך עצבות׳. ע״כ. על כרחך נמצאת למד שלימוד התורה צריך שיהיה רק בשמחה ובטוב לבב[כ].

זאת ועוד מצאנו בגנותו של הלומד שלא בשמחה, והוא על פי מה שאמרו ז״ל: (מגילה לב.), וז״ל: ׳ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה - עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חקים לא טובים׳[כא].

ועל פי זה יש גם לבאר גם מה שביארו ז״ל (בבא מציעא פה:) בסיבת הגלות הארוכה, ובסיבה מדוע לא זכה דורם שתהיה התורה משתמרת בקרבם, וז״ל: ׳עד שפירשו

יט וכמו שכתב בספר ליקוטי הפרדס (רש״י דף כג עמוד ב), וז״ל: ׳ומילה קיבלו בשמחה כמו תורה שנאמר שש אנכי על אמרתך׳.

כ ואף אין לו לאדם לזכור כלל את עוונותיו בעת לימוד התורה וכמו שנאמר בתפארת שלמה (מועדים חג הסוכות) וז״ל: ׳כי בשעת תורה ותפלה צריך להיות בשמחה ואהבה. וע״ז נאמר סור מרע ועשה טוב בשעת עשיית המצוה אין לזכור העבירה. עשה דוחה ל״ת. פי׳ המצוה דוחה העבירה׳.

כא ועיין באגלי טל בהקדמה שמבאר שם בארוכה שהמתענג בלימוד התורה ושמח ונהנה בה אין זה מוריד כלל מדרגת לימוד התורה לשמה, ואדרבה זהו עיקר מצות לימוד תורה, להיות שש ושמח ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעים בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה, נעשה דבוק לתורה,

הקדוש ברוך הוא בעצמו. שנאמר ויאמר ה׳ על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם. אמר רב יהודה אמר רב: שלא ברכו בתורה תחילה׳. ע״כ. וכמו שנתבאר הענין בחומת אנך (ישעיהו כח) שכוונת הענין הוא שלא היו מחשיבים את התורה ולא היו שמחים בה ותורה כזו לא רק שאינה מגינה ומצילה אלא אדרבה פועלת ההיפך, וז״ל: ׳כהן ונביא שגו בשכר אפשר דהיו לומדים ואינם מחשיבים התורה על דרך שכתב הר״ן במה שאמרו שלא ברכו בתורה תחילה ועי״כ התורה אינה מצלת מהיצה״ר אדרבא לימוד זה מוסיף כח היצה״ר להחטיא יותר וז״ש כהן ונביא שלמדו שגו בשכר היצה״ר. נבלעו מן היין מסיבת התורה שלמדו שלא היו מחשיבים אותה וזה הלימוד מקלקל וזהו נבלעו מן היין תעו בשכר היצה״ר׳. ע״כ[כב].

ועל פי זה יובן היטב גודל חשיבות השמחה בתורה וההנאה בה, וההתלהבות שיש לו לאדם להתלהב בברכות התורה שלפניה, באמרו: ׳אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו׳, ולטעם זה יש לומר שהיא הסיבה והטעם שתקנו לומר פיוט האקדמות המאריך בשבח התורה בגודל ערך יקרתה וברוב טובתה, דווקא לאחר ברכת התורה, או לפניה, כדי ליתן טעם וכוונה ברורה בברכות התורה, שנאמרה בכוונה ובשמחה הרצויה, בשביל שתהיה תורת ה׳ מגני ומצלי בעבורנו, ושנזכה לפתוח את לבבנו בתורת ה׳ ולשמוח בה[כג].

כב ועיין עוד מה שביאר בזה בערוך לנר מסכת כריתות דף כח עמוד ב וז״ל: ׳וזה מה שמפרש רב יהודה א״ר שלא ברכו תורה תחלה פי׳ שלא ברכו על התורה לשמוח בה באשר שבחרתי בהם ליתן להם תורתי לעסוק בה לשמה אלא ברכו ברכה שבסוף לבד שהיתה להם שדה תורתי כמי שעובד אדמתו לשבוע לחם ורק בשביל לקבל שכר עסקו בה ולכן לא הי׳ די בעסקם בתורה להגן על עצמם וכל שכן להציל הרעים מעונש והארץ מאבדון כי רק תורה לשמה היא הנותנת חיים לעוסקי׳ וראוי׳ להגן על העולם וזה פי׳ הכתוב וכל בניך למודי ד׳ א״ת בניך אלא בוניך דאם בוניך שהם תלמידי חכמים שבך למודי ד׳ שעוסקים בתורה לשמה באשר שהיא תורת הקדוש ברוך הוא ולא בכוונה שהיא תורה שלהם לקבל תועלת על ידה אז ורב שלום בניך אז מזכים גם לאחרים שמרבים שלום בעולם שהוא מקור כל הברכות׳.

כג ועוד יש ליתן טעם לפיוט האקדמות שהרי מעשה בר׳ מאיר בעל האקדמות הוא שהלך אמל בני משה לקרוא להן להציל את העיר ממזימת הכומר הרשע ושם הרי שמע את בני משה שהיו אומרים כשם שהיו אומרים הלויים איך נשיר את שיר ה׳ על אדמת נכר, והנה תפקיד שירת הלויים היה כדי לעורר בתשובה את כל השומעם ולהכי צריך לחזור בתשובה לפני לימוד התורה, הרי שהשירה היה מסייע ללימוד התורה על ידי התשובה וכיון שבהר סיני פסקה זוהמתן וחזרו לתיקונם השלם לכן לפני קריאת התורה שהוא מעמד הר סיני וחוזר ויורד אותו האור הנערב של מתן תורה יש ענין לשיר את האקדמות – זכר לשירת הלויים לעורר הלב לשוב בתשובה לפני קבלת התורה

ולא די לנו בלימוד התורה עצמה, שהרי לא נאמר ׳יען עזבם את תורתי׳ - דהיינו שהפסיקו ללמוד את תורת ה׳, אלא ׳שלא ברכו בתורה תחילה׳, דהיינו שלמדו את תורת ה׳ אך לא ששו ושמחו בה, וכן הוא ביאור מה שנאמר בתורה בפרשת התוכחות בסיבת הגעת כל הקללות האלו על ראש שונאיהם של ישראל ׳תחת אשר לא עבדת את ה׳ אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל׳, שהנה נתן טעם לתוכחות ולקללות לא מסיבת עזבם את מצוות ה׳ ותורתו, אלא מחמת שקיימו אותם אך בעצבון לב במקום שיעבדו אותה בשמחה ובטוב לבב.

והנה לעתיד לבוא תהיה שמחת התורה כל כך רבה ועצומה וכפי שכתב האלשיך (דברים פרק כח), וז״ל: ׳אך לעתיד זכים וספיריים יהיו דבקים בו יתברך שומעים מפיו תורה וישישו בשמחה מתעלסים באהבים שהוא אושר עצום מאוד, ועל זאת יתפלל כל חסיד להשיגו׳. ע״כ. ואכן אנו נפיל תחינתנו בצפרא דשבועתא קדם שמיא שיפתח ליבנו בתורתו וישם בליבנו אהבתו ויראתו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתו באהבה, ובשמחה ובכוונה הראויה, אמן.

שברנא ליה בשבין תקוף הימנותא - שבועות וגאולה

הנה אנו אומרים בסליחות בפיוט: ׳גולה אחר גולה גלתה יהודה כולה וכו׳ ואין לנו שיור רק התורה הזאת׳, והפירוש הפשוט הוא שעל ידי התורה נשארים אנו חזקים בדתינו ואמונתינו[כד], אמנם יש לבאר הענין

כד אמנם עיין בבנ״י (מאמרי חודש אדר מאמר ה), שביארו בענין המשכת הכוח לישראל על ידי התורה במקום עבודת המקדש וכתר המלכות שהיה להם טרם חרב מקדשינו, וז״ל: ׳מה שאין כן כתר תורה אין צריך לשמן המשחה תורה צוה לנו משה מורשה והיא (לכל) קהלת יעקב (דברים לג ד), והנה בימים ההם בזמן הזה בעוה״ר נתבטל כתר מלכות שירש דוד עד אשר יחזיר הש״י העטרה ליושנה ב״ב, וכן כתר כהונה כיון שבטל עבודת בית המקדש, והנה בגלותינו כאז כן עתה אין לנו שיור רק התורה הזאת שהיא ירושה לכל קהלת יעקב בלי הפסק, והיא העומדת גם כן במקום כתר המלכות כד״א בי מלכים ימלוכו (משלי ח טו), ובמקום העבודה של הכהנים זאת התורה לעולה וכו׳ (ויקרא ז לז) כל העוסק בתורת עולה וכו׳ (מנחות קי.), וכתיב בכל מקום מוקטר מוגש לשמי (מלאכי א יא), ודרשו (מנחות שם) אלו תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה בכל מקום מעלה עליהם כאילו הקריבו וכו׳, והנה כבר כתבתי לך שמן המשחה מקדש המקום והאיש אשר יירש הכתרים של מלכות וכהונה, משא״כ כתר תורה אין צריך למשיחת שמן המשחה, רק כל הרוצה מקהלת יעקב לזכות בו הנה הכתר ההוא לו למורשה, ועומד לו גם כן במקום כתרי כהונה ומלכות, והנה גם בגלות בבל שנתבטלו אז כתרי כהונה ומלכות נשאר העולם קיים רק על עמוד התורה׳:

בעוד אופן, והוא על פי מה שכתב הרמח"ל (דרך ה ח"ד פ"ח), וז"ל: 'והנה צריך שתדע, שמן התיקונים הגדולים שסידרו הנביאים לישראל היה ענין הקריאה בתורה, וזה נכלל בשתי בחינות, האחת - קריאת ספר התורה על הסדר עד תומו, וחוזר חלילה על דרך זה. והשנית - קריאת פרשיות מיוחדות בזמנים מיוחדים. וזה, כי הנה ספר התורה הוא כלל מה שנמסר לנו ממנו יתברך להיותו הוגים בו, שעל ידי זה תמשך לנו הארתו, וכמה שאמרו בחלק א' ובחלק זה גם כן פרק ב'. והנה לקבל הארה זו בתמידות, תיקנו שנהיה הוגים בו במקהלותינו בתמידות על הסדר, וזה מלבד ההגיון הפרטי הראוי לכל אחד ואחד בפרטו. והנה על ידי הקריאה התמידית הזאת, מתמיד בנו אור הקדושה הזאת. וגם בזמנים המיוחדים כפי ענינם, ראוי שנקרא הפרשיות הנוגעות לענינים ההם, להחזיק הארת הימים, על ידי כח התורה, שהוא הכח היותר חזק שיש לנו'. ע"כ.

ודבריו אלו הם מקור הדברים מה שנאמר בספרים שהקריאה מעוררת את הזמן, לחדש באותו הזמן מה שהיה מלפנים בעת שנעשו הדברים בפועל, ולהתעורר מחדש כל אותם הארות ונסים ונפלאות שארעו עם אבותינו, וכן כל הכוחות וההשפעות הטובות[כה].

וכפי שנשנו ונתבארו הדברים בדבריו של המאור עינים (פרשת צו), וז"ל: 'והנה זהו כלל גדול שבכל זמן מהזמנים נעשה תמיד כשבא הזמן ההוא בכל שנה נעשה כמו שהיה בפעם ראשון ולכן אנו מברכין שהגיענו לזמן הזה וזהו בניסן נגאלו ויצאו מקטנות לגדלות ובניסן עתידין ליגאל (ר"ה יא א) דהיינו בכל שנה ושנה כשבא אותו הזמן יכול לצאת מקטנות לגדלות כמו בפעם הראשון'. ע"כ.

וכן הוא הענין לגבי קבלת התורה וחג השבועות, שכן בכל שנה ושנה מקבלים אנו מחדש את התורה, ולטעם זה מבאר באור המאיר (ויקרא ספירת העומר), שלכן מברכים אנו 'נותן התורה' בלשון הוה ולא בלשון עבר, שכן בכל עת ועת הקב"ה נותן את התורה, וז"ל: 'ולכן אנו מברכין ברכות

כה ועיין במה שנאמר בזה ביתר הרחבה בנועם אלימלך פרשת בא, וז"ל: 'ולמען תספר באזני בנך (י, ב). היות כשהקב"ה ברחמיו עושה נס לישראל פעם אחת ונוקם להם מאויביהם אז נתעוררו הרחמים ומועיל אפילו לעתיד בכל דור כשישראל צריכין להנקם מאיזה שונא העומד עליהם להכבידם בעול שררה או מלך אז הקדוש ברוך הוא עושה נקמה בו כיון שכבר נתעוררו אותן הרחמים בענין כזה. וזהו ולמען תספר כו' אשר התעללתי במצרים, וכשתספרו זאת תעוררו אותם הרחמים וינקם לכם מאויביכם לבל יוכלו היצר לכם כלל, והבן'.

התורה, נותן התורה, לשון עתיד, ולא נתן לשון עבר, מורה היות שלא נפסק עדיין נתינת התורה, והוא יתברך נותן עוד בכל שנה ושנה בהגיע זמן מתן תורתינו, וכל אחד ואחד מישראל לערך הכנתו וזכות קומתו, כמו כן זוכה לקבל הארת התורה מחדש׳.

ומעמד נתינת התורה המחודשת גורמת היא לקירוב וזירוז הגאולה, שכן מלבד מה שראינו שהזכות לגאולה העתידה תהיה תלויה בתורה, היינו שאף שבבריאת העולם קדמה הבריאה לנתינת התורה, מכל מקום בגאולה העתידה תקדים ענין התורה לענין הגאולה וכמו״ש הרמ״ק (ספר גירושין אות ז), וז״ל: ׳אמנם בגאולה העתידה יוקדם התורה אל הגאולה, כי תורה קודמת ואח״כ גאולה. נמצא הגאולה מצד הרחמים מצד הזכר ולא ישלוט בה עין הרע, שהזכר אין בו אחיזת קליפה׳. ע״ככו.

הרי שלמעלה הימנו יש לבאר שעצם מעמד הר סיני עצמה, וחזרת הארת מעמד הר סיני בכל שנה ושנה, היא היא הגורמת לגאולה. ובפרט לאחר מה שנתחדש לנו שבכל שנה ושנה יורדים אותם האורות שהיו כמאז ומתחדשים מחדש הרי בוודאי שגאולתינו ופדות נפשינו קרובה לבוא ועל פי מה שנכין עצמנו כראוי וכנכון, כך גם נזכה לאותה הגאולה ואורותיה.

והטעם הוא כיון שאמרו ז״ל (שבת קמו.) שבמעמד הר סיני פסקה זוהמתן, היינו אותה זוהמא שהטיל הנחש הקדמוני באדם וחוה, ועל ידי זה נצטרכו לתקן כל אותם התיקונים, ולסיבה זו ירדו גם מצרימה, וכפי שמתבארים הדברים בהרחבה בכתבי האריז״ל (לפסח הדרוש הראשון), הרי שבמעמד הר סיני הגיעו לתיקון השלם ופסקה זוהמתם ותקנו את חטא עץ הדעת. וזה היה על ידי ששמעו את דבר ה׳ שנכנס בליבם וטיהרם בקרבם לגמרי, וכמו שכתב בזה באוה״ח (דברים לג), וז״ל: ׳וזה היה מצד מה שתוכו פירוש נתמרקו על ידי כח הדיבור המופלא ששמעו דברי האלהים, ואמרו ז״ל (שבת פ״ח ב) שיצאה נשמתם כרמוז בפסוק (שה״ש ה׳) נפשי יצאה בדברו, ובזה פסקה זוהמתם, מה שאין כן הגרים שהגם שיתקבלו כאחד שבטי ישראל לא

כו ועיין עוד מה שאמרו בזה בתולדות אהרן פרשת תולדות וז״ל: ׳וכשישראל עוסקים בתורה לשמה באים החסדים מ״יד הרמה״, שהוא מידת תפארת מידת יעקב, שהבורא ברא העולם בגודל נפלאותיו ובגודל גבורותיו ובגודל נוראותיו והם שלש ידות הנ״ל והם באים על ידי תורה ותפלה וג״ח, וזה עיקר הגאולה כאילו פדאני עם בני מבין האומות. והגאולה עצמה נקרא ״יד ה׳״. ועיקר הגאולה בא על ידי תורה שהוא ״יד הרמה״ בחינת יעקב עי״ז בא גאולה ״יד ה׳.

פסקה זוהמא מהם כידוע מדבריהם (זוהר ח"ג י"ד)'.

ואמנם לולי חטא העגל היתה פוסקת מהם גזרת המיתה לגמרי והיו נרפאים מכל טומאותיהם והיו כמעט כמלאכי השרת, אמנם גרם חטא העגל וחזרה ונמשכה להם טומאתם[כז], אכן כאשר אנו יודעים כי בכל שנה ושנה ומועד במועדו מתעורר שוב אותו השפע ויורדים אותם האורות הנפלאים אשר היו בהתרחש אותו הנס ואותו הענין, הרי שבזמן מתן תורתינו נפתחים שוב שערי השמים לטהרנו מכל וכל על ידי זה שנקבל שוב את התורה הקדושה מנותן התורה ואת קולו נשמע מתוך האש ונחי.

אם כן ראוי הוא שגם תפסק מאיתנו אותה זוהמת הנחש ותבטל המיתה לגמרי, וכמו שנאמר 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום' וכפי שפירש בפנים יפות (דברים פרק ד), וז"ל: 'ועוד יש רמז כי תרי"ג מצות עם מספר שם הוי' שהוא כללת התורה כמה שאמרו בזוהר (יתרו פז ב) אורייתא כולה שמא דקוב"ה הוא מספר תרל"ט, והוא מספר עץ הדעת והוא דבשלימות התורה מתוקן חטא עץ הדעת ויבלע המות שהוא בחטא עץ הדעת וז"ש חיים כולכם היום'[כח]. ע"כ.

הרי שחובה ואחריות גדולה מאוד מוטלת על כתפינו באשר יכולים

כז וכפי שמתבאר בפנים יפות (במדבר פרק יט ו), וז"ל: 'והנה אחז"ל (שבת קמו א) כי בשעה ששמעו ישראל הדברות בסיני כלתה זוהמתן כמה שאמרו (תהלים פב, ז) אני אמרתי אלהים אתם חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון פירוש כאדם הראשון שנגזר עליו מיתה מזוהמת הנחש'. ע"כ. וראה עוד מה שמבאר בשמות (פרק יג) בענין זה שבגאולה השלמה והקרובה בב"א יתוקן ענין זה לגמרי, וז"ל: 'וענינו למה שאחז"ל בכתובות דף ע"ה (ע"א) ולציון יאמר איש ואיש יולד בה (תהלים פז, ה) אחד המצפה לראותה ואחד שנולד בה והיינו דור שיהא בשעת הגאולה יצפה לראותה, והדורות שיולדו נקראים דור אחד כיון שיולדו כלם בקדושה בלי זוהמת הנחש, וכולם יחיו ויבולע המות מהם ויקוים מקרא שכתוב בלע המות לנצח, וזהו שאמר זרע יעבדנו דהיינו הדור שיבא ויזכה לגאולת המשיח לעבדו את ה' ב"ה וב"ש הוא יחשוב להם לדור, ובניהם וזרעם כולם יולדו בבחינות הטוב בלא רע כלל, כי יתוקן חטא עץ הדעת בביאת משיח צדקנו, והיינו דאמר לעם נולד כי עשה שיהא הוא כמו שברא ה' את האדם קודם חטא עץ הדעת בלי רע כלל, ואבותיהם שיגאלו יגידו צדקת ה' ב"ה וב"ש לדור הנולד, כי הדור הנולד מטוב בלא רע יהא בבחינת אדם הראשון קודם החטא אשר לא ידע טוב ורע'.

כח ועיין עוד מה שכתב בבניהו בן יהוידע (פסחים קיח:) בענין שייכות קבלת התורה לגאולה העתידה, וז"ל: 'שם שיש בו חמשה דברים. פירש רש"י דמיירי נמי בענין גאולה. ונראה לי במתן תורה איכא ענין גאולה דנעשו חירות ממלאך המות, חירות משעבוד מלכיות. ומה שאמר תחיית המתים דכתיב אתהלך לפני ה', נראה לי בס"ד אותיות לפני שם הוי"ה הם כוז"ו ובשם זה נפתחים הקברות בתחיית המתים כמו שאמרו המקובלים ז"ל'.

אנו למהר ישועה ולהחיש גאולה באם נקבל עלינו את התורה בטהרה, כולנו כאיש אחד בלב אחד, בהתלהבות ובשמחה יתירה, והאחריות רבה היא מאוד שהרי צריכים אנו לעמוד ליום הדין ולענות על שאלת 'ציפית לישועה' ומה לך ציפיה לישועה גדולה מזו, המקרבת אותה בפועל ממש.

ועוד יש לבאר בענין שייכות חג מתן תורתינו לענין הגאולה, דהלא כבר אמרו ז"ל (ויקרא רבה כב א) שבמעמד הר סיני נתנה גם התורה שבכתב וגם התורה שבעל פה וכן כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש[כט]. והנה מלבד מה שנאמר בזהר (ח"ג פרשת ואתחנן רע.) שבזכות התורה יצאו מהגלות, וז"ל: 'השקו הצאן כמה דאתמר במלי דאורייתא דהא בזכותא דאורייתא יפקון ישראל מן גלותא' ע"כ. הרי יותר מכך נאמר בפירוש בזהר (רעיא מהימנא ח"ג פרשת נשא קכד:) שעל ידי תורת הסוד יצאו מן הגלות ויתוקן חטא עץ הדעת ולא ישלוט שוב הטומאה על ישראל כלל, וז"ל: 'ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר יפקון ביה מן גלותא ברחמי ויתקיים בהון (דברים לב) יי' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר, ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר טומאה וטהרה לא שלטא על ישראל יתיר דהא פרנסה דילן לא ליהוי אלא מסטרא דאילנא דחיי דלית תמן לא קשיא מסטרא דרע ולא מחלוקת מרוח הטומאה דכתיב (זכריה יג) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ דלא יתפרנסון ת"ח מעמי הארץ אלא מסטרא דטוב'.

והרי בזמן מתן תורתינו באהבה נתנה גם תורת הסוד, אותה התורה שבגינה נצא מן הגלות, ואמרו ז"ל שאין ישראל נגאלין אלא בדור שכולו זכאי או חייב ואף על פי שלב יודע מרת נפשו ומי יאמר לנפשו זיכיתי ליבי, מכל מקום איכא לספר בשבחן של ישראל טפי, והמה דברים הנגלים לעין כל שבדורנו נתרבה עד למאוד תורת הסוד, כך שלכל הפחות בבחינה זו יש לומר על דורנו שהוא דור שכולו זכאי.

ועוד יש לומר בענין שייכות חג מתן תורתינו לענין קירוב הגאולה בב"א, וזה על פי מה שנוהגים לקרוא

כט וז"ל: 'ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים כתובים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים ריב"ל אמר ועליהם ככל הדברים וכתיב כל המצוה אשר אנכי וגו' כל ככל דברים הדברים מצוה המצוה מקרא משנה הלכות תלמוד תוספתות אגדות ואפי' מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כלן נאמרו למשה בסיני שנאמר (קהלת א) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא חבירו משיב עליו כבר היה לעולמים'.

מגלת רות בחג השבועות, והנה אף על פי שהוא סודות מופלאים ורזים טמירים טמונים בה מכל מקום תורה היא וללומדה צריך, והנה נתבאר באור המאיר פרשת מקץ שכל ענין של רות ובועז מרמז על הגלות והגאולה, וז"ל: 'כמו כן ימהר עת הגאולה. ולהבינך עוד את הענין עיין בדרוש שבועות פירוש הפסוק (רות ג, ח), ויהי בחצי הלילה, ויחרד האיש וילפת והנה אשה שוכבת מרגלותיו. ותוכן הדברים, ויהי לשון צער, בחצי הגלות הדומה ללילה, וראוי להיות על כל פנים תיקון חצי המלכות, וכלפי שראה בועז צדיק יסוד עולם בדורו, אשה יראת ה' שוכבת מרגלותיו, עדיין היא ברגלין, ואין איש צדיק בארץ להכינה אותה ולהגביה נגד קומתו יתברך, על ככה חרד יחרד בקרב לבו, אורך זמן הפלאות ביאת משיח צדקינו'.

והנה במגילת רות נאמר בענין גאולת אחוזה וייבום אשר היה צריך בועז לגאול את שדה אחוזת אלימלך ולייבם את רות המואביה, ועל גאולה זו נרמז כבר בספרים הקדושים אשר היא היא הגאולה לעתיד לבוא שתהיה על ידי מלך מלכי המלכים שיגאלנה לרעייתו כנסת ישראל השרויה בין אומות העולם בגלות הארוכה והקשה הזול, וכמו שכתב בזה בבעש"ט עה"ת לר"ה ויוהכ"פ וז"ל: 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים וגו' (ירמיה ל"א), למי נפנה, לימין ואין עוזר וכו', האם נמכור את עצמינו לעבדים לאומות העולם, ואילו לעבדים נמכרנו החרשתי, אף על פי כן בנמכר לעקר

ל עיין בשל"ה (מסכת פסחים מצה עשירה - דרוש ראשון) בענין הגאולה הצריכה להיות לארץ על פי מה שאמרה תורה 'או דודו או בן דודו יגאלנו', וז"ל: 'אבל לעתיד 'דודו' או בן דודו יגאלנו' (ויקרא כה, מט), שה' אחרונה תהיה כה' ראשונה שוה בשוה. ומה שהיה 'דודי' יהיה 'דודו', ומה שכתיב 'דדו או בן דדו' חסר, רומז על אותיות 'דוד', כמו שאמרו רבותינו ז"ל (איכה רבתי פ"א סנ"א) אם מחייא או ממתיא - דוד שמו, לכן כתיב חסר. אמנם הקרי במלואו רומז לסוד המלואים, ומה שנקרא שלמים רומז ל'ו' דתחזור 'י' בסוד 'יהיה', וזהו סוד ו' ד'שלום' קטיעה (קדושין סו ב), ורמוזה אצל פנחס (במדבר כה, יב) שהוא אליהו, ונקראים שלמים, וזה יהיה באחרית הימים'. ע"כ. ועיין עוד במה שאמרו בזה שפת אמת במדבר שבועות וז"ל: 'ענין מגילת רות בשבועות. לבקש הגאולה בכח התורה. דכתיב בעתה אחישנה זכו אחישנה והוא כשיהי' הגאולה בכח התורה דכ' תוחלת ממושכה מחלה לב פי' בזוה"ק כשהשפע יורד על פי מדריגת הטבע ע"ש פ' מקץ ועץ חיים תאוה באה כשמתדבקין בעץ החיים כראוי יכולין ליגאל בכל רגע כי התורה למעלה מן הזמן ואין מוקדם ומאוחר בתורה. זהו אם יגאלך טוב בכח התורה שנקראת טוב. ואם לא יחפוץ כו' שכבי עד הבוקר הוא הגאולה בעתה. לכן בעצרת צריכין לבקש על הגאולה בכח התורה. גם בכל התפלות איתא לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה אז תאוה באה. ומכש"כ בחג הזה צריכין לסמוך תפלה לתורה. וכן שמעתי ממו"ז ז"ל רמז שתי הלחם לתורה ותפלה'.

משפחת גר כתיב (בפ׳ בהר) או דודו או בן דודו יגאלנו, וקרובי אם אפסו הן אתה נותרת (לשון הפייט בגאולה לשבת חמישי אחר פסח) כדכתיב (בתהלים קמ״ה) קרוב ה׳ לכל קוראיו׳. ע״כ.

ואכן עתידה היא הגאולה העתידה שתעשה עיקר לעומת יציאת מצרים שתהיה טפלה לו והוא מהטעם שביארנו לעיל שאז יתוקן לגמרי חטא עץ הדעת, וכמו שאמרו ז״ל (ברכות יב:): ׳תניא, אמר להם בן זומא לחכמים: וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח והלא כבר נאמר: הנה ימים באים נאם ה׳ ולא יאמרו עוד חי ה׳ אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה׳ אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם! - אמרו לו: לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שעבוד מלכיות עיקר, ויציאת מצרים טפל לו׳. ע״כ.

ויש ליתן טעם בזה כיון שלפני מתן תורה לא היו בני ישראל בבחינת כלה להקב״ה שעדיין לא קיבלו את התורה אך לאחר מתן תורה הרי היא ככלה בין רעותיה משובצה, ולכן גואלה ה׳ צבאות מחוייב הוא כביכול לגואלם, הרי שעל ידי התורה נתחייבה הגאולה העתידית והשלמה לבוא עלינו.

ובפרט ובעיקר שענין הנישואין היה כעין ענין אנוסה, שהרי כפה עלינו הר כגיגית אם כן מעתה שוב לא יוכל לגרשנו עולמית, שכן אמרה תורה באנוסה ׳לא יוכל שלחה כל ימיו׳[לא]. וכמו שכתב בענין זה בחיד״א (פני דוד פרשת דברים), וז״ל: ׳אפשר לפרש במשז״ל שכפה עלינו ההר כגיגית ואמר אם ישראל מקבלים התורה מוטב וכו׳ וכתבו המפרשים דמזה נולדה טיבותא שמעמד ה״ס היה כמו חופה והלוחות לקדושין וכיון שהיה באונס הו״ל כדין אונס שמשפטו לא יוכל שלחה כל ימיו ולכן אף שהרבינו לפשוע מ״מ לו אנחנו עמו וצאן מרעיתו כי כביכול לא יוכל לשלחנו׳[לב].

לא וכמו שכתוב בענין זה זוהר (רעיא מהימנא ח״ג פרשת כי תצא רעז.), וז״ל: ׳אבל בפורקנא בתרייתא (ישעיה נד) וברחמים גדולים מסטרא דאברהם וגדולה דרגא דאברהם דבינה תמן איהי יד הגדולה תמן איהי נ׳ כסף ולבתר לא יוכל שלחה בגלותא כל ימיו בגין דלו תהיה לאשה כמה דאתמר (הושע ב) וארשתיך לי לעולם, וקרא אחרינא (ישעיה נד) כי בועליך עושיך יי׳ צבאות שמו (שם סב) לא יאמר לך עוד עזובה דאע״ג דשכינתא איהי בגלותא קודשא בריך הוא לא זז מנה, פקודא בתר דא לישא אנוסתו דודאי אנוסה אית מתרין סטרין אנוסה ברחימו דיליה לגבה׳.

לב ועיין עוד במה שהאריך בזה בספר תפארת ישראל (פרק לב), וז״ל: ׳וכך מוכרח במדרש בפסוק (דברים כב, כט) ״ולא תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו״. כשבא הקדוש ברוך הוא

יהי רצון שנזכה על ידי מ״ט ימי הספירה לתקן את נפשותנו ורוחותנו ונשמותנו מכל סיג ופגם ולטהרני ולקדשני בקדושתך העליונה ולזכות לקבל את התורה ולשמוע שוב את קולו הגדול מתוך האש הגדולה, ולחזור לתיקון השלם ולהגאל בגאולה שלמה בב״א.

אריסטו לצדיקי יתקן התקשרות לצדיק

כבר נתבאר לעיל שבכל מועד ומועד יורדים שפעת השפעות טובות לכלל ישראל, ואמנם מתפללים אנו בכל מועד ומועד את ברכת ׳והשיאנו ה׳ אלהינו את ברכת מועדיך לחיים טובים ולשלום, ואף שכן הוא הענין בכל מועד ומועד, מכל מקום נשתנה לעילויא זמן מתן תורתינו שיש בה יותר שייכות לענין זה, ראשית מפאת משמעות לשון והשיאנו שהוא לשון של חיבור ונישואין[לג], זאת ועוד שהרי זהו המועד היחיד שבהכנתינו אליו מתפללים אנו בכל יום ויום מימי הספירה ומבקשים ׳ועל ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות׳.

וכבר נתבאר בתפארת שלמה (מועדים רמזי פסח) שהענין הוא להמשיך השפע מהמועד לכל השנה כולה, וז״ל: ׳והשיאנו ד׳ אלהינו את ברכת מועדיך. הנראה לבאר פי׳ הלשון

לתת תורה על הר סיני, כפה עליהם ההר כגיגית שיקבלו תורתו. וכיון שכך, הרי ישראל אנוסתו של הקדוש ברוך הוא, ואצל אנוסתו כתיב ״ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו״. ולא כן אצל מפתה. מפני שמשפט האונס כפי מה שהיה המעשה המאנס. כי המאנס היה מכריח הבתולה על האישות. וכל דבר שהוא מוכרח, הוא מחויב, ולכך ״לא יוכל שלחה״. כפי אשר הוא עושה בעצמו האישות ההכרחי, לכך לא יסור כלל. ולכך כפה השם יתברך עליהם הר כגיגית, להיות החבור הזה הכרחי. וכל זיווג וחבור הכרחי, אין סלוק והסרה, כמו שהוא אצל המאנס אשה׳.

לג וכמו שמבאר בבני יששכר (מאמרי ראש חודש מאמר א - קידוש החדש), וז״ל: ׳והנה בשבתות ויו״ט אומרים והשיאנו (לשון חיבור ונשואין, רצ״ל תקרב לנו בחיבור) הוי״ה אלקינו את ברכת מועדיך, דהנה בימים הקדושים הללו קורין בתורה ומברכין עליה ברכו את הוי״ה, וגם בחיוב לאכול פת מזמנין נברך אלקינו, הנה אנחנו מברכים הש״י בקריאת שם הוי״ה ובשם אלקי״ם, הנה כל המברך מתברך (זוה״ק ח״ג רע״מ רע״ב ע״ב), הנה יבואו ברכת המועדים לנו ג״כ בשם מלא הוי״ה אלקים, וזהו שאומרים במועדים והשיאנו הוי״ה אלקינו את ברכת מועדיך׳. ע״כ. ועיין עוד במה שנאמר בזה בתפארת שלמה (מועדים שמיני עצרת), וז״ל: ׳והשיאנו ד׳ אלהינו את ברכת מועדיך כו׳. כבר בארנו בפני׳ שהוא לשון נשואין שיהי׳ הקדושה שורה עמנו מזמן המועד הזה עד מועד הבע״ל ולא יפסוק כמו קדושי אשה דאי׳ בגמ׳ האומר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי קדושת הגוף לא פקעה בכדי. וכן מצינו בגמ׳ תמורה דף י״א האומר רגלה של זו עולה כולה עולה ופליגי בזה ר״מ ור׳ יוסי ור״ש. אך במקדיש דבר שהנשמה תלוי בו הכל מודים שכולו קדוש׳.

והשיאנו. דהנה כתיב למען תזכור את יום צאתך מארמ״צ כל ימי חייך. הפי׳ בזה הוא כי צריך להמשיך בחי׳ הזכרות והשפעה מיום צאתך מארמ״צ אל כל ימי חייך כי כן כתי׳ מקדש ישראל והזמנים. מקדש ישראל כל הימים על ידי בחי׳ הזמנים וימים טובים. וכ״כ ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה על כל הימים׳. ואף אין משמעות התפלה הזו יוצאת מידי פשוטה, שביאורה הוא מלשון טעינת משא, היינו שיטעיננו ה׳ בכל המשא המבורך והקדוש מברכת מועדיך לכל ימי השנה כולה[לד].

אמנם בשביל לקבל את השפע צריכים אנו לדעת איזה שביל ונתיבה הוא מקורו של השפע וכיצד נוכל לחבר שביל זה אלינו להיותנו משופעים בברכה מרובה, והנה כבר ידענו כי אין השפע בא אלא בשביל הצדיק וכמו שאמרו ז״ל: (ברכות יז:) : ׳דאמר רב יהודה אמר רב: בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת: כל העולם כולו נזונין בשביל חנינא בני, וחנינא בני - די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת׳. ע״כ.

וביאור הענין הוא שלא רק שבזכות הצדיק ניזון העולם, אלא שעל ידו דווקא מקבלים כל העולם את השפע, וכמו שנתבאר במעשי ה׳ (מעשי אבות פרק ב פרשת לך-לך) וז״ל: ׳ואומרו ונברכו בך, פירש רש״י זהו פשוטו אדם אומר לבנו תהא כאברהם וזה מוכיח בך יברך ישראל (בראשית מח, כ), עכ״ל. ובאמת אין זה מוכיח, שאם כן היה לו לומר ויברכו בך, כמו שנאמר בך יברך ישראל ולא אמר בך יתברך. אבל לדעתי פירושו שכל העולם יתברכו בו ויקבלו ברכה ושפע על ידו כמו שאמר (תענית כד, ב) כל העולם ניזון בשביל חנינא בני, כי מפני הצדיק יתברך כל הדור׳[לה].

ובזה ביאר בצפנת פענח פרשת תרומה בשם הבעש״ט מה שאמרו בגמרא תיבת ׳בשביל׳ חנינא בני, וז״ל: ׳ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ וגו׳. ובמדרש (בראשית רבה ס״ו, ב׳) לך בזכותך ובך

לד וכמו שנתבאר באורחות חיים (חלק א סדר תפלות הפסח ושאר המועדות), וז״ל: ׳ופירוש מגזרת נסה עלינו פי׳ האר פנינו: ויש מפרשים והזכירנו כמו ישא פרעה את ראשך דמתרגמינן ידכרינך. וי״מ ותטעיננו מלשון משא וכן ברכת מועדיך ר״ל שתזכרנו לעלות לירושלים׳.

לה ועיין עוד במה שכתב בזה בפנים יפות (בראשית פרק לז), וז״ל: ׳ובזוהר (וישב קפ א) מפרש לפי שיעקב ובניו היו מכוונין שיעור קומה דלמעלה ויוסף בחינת צדיק יסוד עולם ומיניה נפקין תולדות לעלמא, ולפי שבשביל הצדיק בא השפע לעולם כמו שאחז״ל (תענית כד ב) כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, לכך זכה להיות רועה אבן ישראל וכדמתרגם זן אבהן ובנין זרעא דישראל, וכתיב (תהילים פ, ב) רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף׳.

הדבר תלוי, שמעתי ממורי זלה״ה פירוש הש״ס (ברכות י״ז ב) שיצאה בת קול כל העולם ניזונה) בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת, דרצה לומר בשביל דהיינו שהוא עשה צינור ושביל להמשיך לכל העולם, וזהו שאמרו בשביל חנינא בני, ודברי פי חכם חן: (צפנת פענח פרשת תרומה דף צ״ד ע״א) לו.

אמנם בשביל לקבל את כל השפע הגדול הזה צריך שיהיה האדם מחובר ומקושר לצדיק, וכמו שכתב הרדב״ז (ח״ג סימן תע״ב), וז״ל: ׳עוד אמרו בספרי החכמה, כי בהיות האדם מתכוון אל רבו ונותן אליו לבו, תתקשר נפשו בנפשו, ויחול עליו מהשפע אשר עליו, ויהיה לו נפש יתירה, וזה נקרא אצלם סוד העיבור בחיי שניהם׳.

ואין הדברים אמורים רק לגבי עניינים גשמיים, אלא אף לגבי עניינים רוחניים וכמו שכתב בתניא (ליקוטי אמרים פרק ב), וז״ל: ׳וככה ממש כביכול בשרש כל הנפש רוח ונשמה של כללות ישראל למעלה בירידתו ממדרגה למדרגה על ידי השתלשלות העולמות אבי״ע מחכמתו ית׳ כדכתיב כולם בחכמה עשית נתהוו ממנו נפש רוח ונשמה של עמי הארץ ופחותי הערך ועם כל זה עודינה קשורות ומיוחדות ביחוד נפלא ועצום במהותן ועצמותן הראשון שהיא המשכת חכמה עילאה כי יניקת וחיו׳ נפש רוח ונשמה של עמי הארץ הוא מנפש רוח ונשמה של הצדיקים והחכמים ראשי בני ישראל שבדורם׳ לז.

ויש לומר ע״פ זה שלכן נקרא השפע בשם זה, שכן הוא מלשון שיפוע, כשם שעושין השיפוע לגג

לו וראה עוד מה שכתב בזה בתורת המגיד (פרשת נח), וז״ל: ׳וידוע שמדת היסוד יש בו כח לעלות למעלה ולהוריד ולהמשיך השפע מעילא לתתא, מפני שהוא כולל הכל כידוע, וכן הוא צדיק התחתון, שהוא כמו צינור המשפיע לכל הדור, כמו שאמרו רז״ל (ברכות יז א) כל העולם לא ניזון אלא בשביל חנינא בני, ר״ל שר׳ חנינא השפיע ועל ידו בא השפע לכולם, כמו דרך השביל שהוא מעביר הכל דרך שם, כן רבי חנינא בעצמו היה כמו השביל בענין ההשפעה, וכמו כן הוא כמו סולם שנאמר עולים ויורדים בו (לקמן כח, יב), כי כמו שיש לו כל להוריד השפע ולהשפיע כן יוכל להעלות את כל דורו למעלה׳.

לז ועיין מה שכתב בזה עוד החיד״א (בניהו בן היוידע ברכות ה ב), וז״ל: ׳נראה לי בס״ד טעם לזה כי המתנה שממתין לחבירו מורה על חיבור ואחדות, והיוצא ומניח חבירו במורא ופחד זה מורה על הפירוד, שאומר שלום עליך נפשי, ואינו רוצה בחיבור ואחדות, ולכן טורפין תפלתו בפניו, כי על הרוב אין תפלתו של האדם שלימה מצד הכונה, אך נשלם חסרונה מחמת הצטרפות שלה עם תפלות הצדיקים שהם שלימות, והם מושכים תפילות החלשים, כמו ספינה של אש שמושכת עמה ספינה פשוטה, ולכך זה שאין לו חפץ ורצון בחיבור ואחדות, אז מדה

שירדו המים כל אחד במקומו הקבוע ויגיע למקום אליו רוצים שיגיע, וכך גם השפע יורד לכל אחד למקומו המיוחד לו על ידי הצדיק אליו הוא מחובר והוא הצינור עבורו וממנו מקבל את השפע. וכמו שמבואר באגרא דכלה (מדרשים ותרגומים ביאורי מדרש רבה לפרשת בראשית), וז"ל: 'ועוד טעמים כמוסים הצריכים שימוש חכמים, והנה שבירת הכלים היה קודם התלבשות הפרצופים שבאה השפע בלי התלבשות הפרצופים, ונשפע השפע פתאומים בהפלגה עד שהזריח השי"ת עולם התיקון והשפע באה מפרצוף אל פרצוף על ידי צינור היסוד צדיק דרך משפיע ומקבל בצינור המיוחד והבן'.

והנה ענין זה של ההשפעה היורדת לצדיק, והבחינה שהצדיק הוא הצינור להשפיע כל טוב ברוחניות ובגשמיות נתברר היטב בקבלת התורה שכן נאמר במעמד הר סיני 'משה ידבר והאלהים יעננו בקול'. וביאר באלשיך (שיר השירים פרק ב) כוונת הענין שלא רק שבזכותו של מרע"ה הגיעו הדברות לבנ"י אלא שמרע"ה עצמו היה לבוש וצינור לקולו של הקב"ה, וז"ל: 'והוא כנודע, כי לא קול משה לבדו היה, רק קול ה' היו שומעים מתוך קול משה. וזהו משה ידבר והאלהים יעננו בקול (שמות יט יט), כי קולו של משה היה כלבוש אל קולו יתברך, וזהו מאמרם ז"ל (בראשית רבה ה ב) שהיה הקדוש ברוך הוא מיטטרון למשה, וכן אומרם שהיה משה כשליח לצבור והוא יתברך כמו סניף אליו, וזהו ונשמעה, כלומר באופן שנשמעה, שלא ימיש קולו יתברך מתוך קולך'[לח].

וביותר יש לנו ללמוד ממה שאמרו ז"ל על עצם היום בו קבלו בני ישראל את התורה, שהרי היתה התורה צריכה להנתן בו' בסיון אלא שהוסיף

כנגד מדה תפלתו לא תהיה מצטרפת עם תפילות צדיקים השלמים, ונבדלת ונפרדת מהם, ואז יוכר חסרונה ואין בה כח לעלות, ולכך טורפין לו תפלתו בפניו, ולכך גורם גם כן סילוק שכינה מישראל, כי השראת שכינה בישראל יהיה על ידי קיום תרי"ג מצות, ובאמת אי אפשר שיהיה כל אדם מקיים הכל, אך על ידי החיבור ואחדות נחשב כל אחד ואחד קיים כל תרי"ג מצות, וזה לפי שיטתו שאינו רוצה באחדות וחיבור לכך גורם כך'.

לח וראה מה שביאר בזה בתפארת שלמה (מועדים ראש השנה), בענין אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, וז"ל: 'משה ידבר והאלהים יעננו בקול. עפ"י מה שאמרו כל הלומד תורה לשמ"ה אותיות למש"ה כי מתעורר בו כחו של משה לסייעו. וזה משה ידבר לשון הנהגה כי הוא המנהיג תמיד כי אתפשטותי' בכל דרא. והאלהים יעננו בקול הוא הבטחה שיבא למדריגה זו מה שיהי' לע"ל שנזכה לשמוע בקולו של הקדוש ברוך הוא כמה שאמרו ושבת עד ד' אלהיך ושמעת בקולו'.

מרע"ה יום אחד מדעתו ולכן קיבלו את התורה רק בז' בסיון, והנה נתבאר בפנ"י, שבנ"י לא קיבלו את הבחינה הזו שצדיק גוזר והקב"ה מקיים ולכך הוצרך להיות ענין של כפה עליהם הר כגיגית שיקבלו את ענין הלכה למשה מסיני שהוא תורה שבעל פה, ולטעם זה הוציאם מרע"ה בעל כרחם, וכמו שאמרה תורה 'ויוצא משה את העם', אמנם מאחר וראו שאכן ירד ה' על הר סיני ביום אותו קבע מרע"ה לקבל את התורה, קיבלו גם את הבחינה הזו של תורה שבעל פה.

וזהו מה שאמר הקב"ה למרע"ה 'וגם בך יאמינו לעולם', וז"ל הפנים יפות (דברים פרק ד), 'ועוד כתבנו בפרשת יתרו בפסוק ויוצא משה את העם לקראת האלהים, פרש"י שהשכינה הקדימה והם נתאחרו דהיינו שמשה אמר להם שהיום בעמוד השחר ולא האמינו לו, לכך הקדים הש"י להם והוציאם בע"כ לכך אמר ויתיצבו בתחתית ההר, והיינו דאמר הכא יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב באמור ה' אלי הקהל לי את העם, דהיינו שלא האמינו שהוא יום עד שהקדים הש"י לבוא תחלה, ואמר למשה הקהל לי את העם.[לט]

יהי"ר שנזכה לקבל את התורה שבכתב ואת התורה שבעל פה בחיבור אמת לצדיק, ועי"ז יושפע שפע רב בכל העולמות הן ברוחניות שהרי יו"ט זה הוא חציו לה', והן בגשמיות שהרי על יו"ט זה נאמר שכולי עלמא לא פליגי דבעצרת בעינן נמי לכם, ונזכה להרחבה בכל הפרטים והעניינים.

ועשית חג שבועות לה' אלהיך ההכנה לשבועות

הנה בענין שם החג נשתנה חג זה מכל המועדים האחרים והוא בריבוי שמותיו, ואכן בתורה הוזכר יום זה כעצרת, כיום הביכורים, כיום

לט ועיין עוד בענין זה במה שכתב בפנים יפות (במדבר פרק טז), וז"ל: 'יש לפרש ע"ד שכתבנו בפרשת יתרו בפסוק ויוצא משה את העם וגו' אחז"ל (מכילתא יתרו, יט טז) שהוציאם בע"כ, ואמרו עוד (שבת פח א) ויתיצבו בתחתית ההר שכפה עליהם ההר כגיגית. וכתבנו שם מפני שכתבו חז"ל (תנחומא נח, ג) דהא דהוצרך לכפיית ההר היינו שלא נתרצו לקבל אלא תורה שבכתב, אבל תורה שבעל פה לא נתרצו, וכיון שהבטיחו הש"י וגם בך יאמינו לעולם דהיינו תורה שבעל פה, לכך כפה עליהם ההר כגיגית שיקבלו תורה שבעל פה: והנה מה שהוצרך להוציאם בע"כ, מפני שאמרו (מגילה כ ב) דבעמוד השחר הוי יום הוא הלכה למשה מסיני, אלא דאסמכוהו על דברי קבלה (נחמיה ד, טו) מחזיקים ברמחים מעלות השחר וגו' וישראל סברו דלא הוי יממא עד הנץ החמה, וכיון שראה השי"ת שאינם רוצים לקבל מפי משה כדכתיב ויוצא משה את העם, היינו דכתיב בתריה ויתיצבו בתחתית ההר שכפה עליהם ההר כגיגית לקבל'.

הקהל, וכחג הקציר, וזאת מלבד חג השבועות שהוא עיקר שמו של החג. והנה שמו של החג המורגל בפי כל, והוא השם אותו מזכירים בתפלה – הלא הוא 'מתן תורה', והנה שם זה הוא שם שלא הוזכר כלל בתורה[מ].

ולכן נראה שעיקרו של החג הוא 'חג השבועות', ודבר זה אומר דרשני שכן שאר שמותיו היינו עצרת ביכורים הקהל ומתן תורה וחג הקציר הם שמות שנתנו לו ליום זה בעבור עיקרו של יום ומהותו, ואילו שמו העיקרי הוא על שם השבועות שקדמו לו שספרו ישראל שבע שבתות תמימות, וכמו שאמרה תורה: 'שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה', וספרתם לכם שבע שבתות תמימות עד ממחרת השבת השביעית תספרו חומשים יום', וכבר קבעו חז"ל שהכוונה היא לספור מ"ט ימים, עד ליום החמשים, והנה בבוא יום החמשים הוא חג השבועות, כבר נשלמה עבודה זו, ומדוע אם כן ממשיך חג זה להקרא על שם שבועות אלו[מא].

ונקדים אמרינו בדבריו של הרבינו בחיי (ויקרא פרק כג) בענין ספירת העומר ובשייכות ספירה זו לחג השבועות, וז"ל: 'כבר ידעת שאין הספירה אלא מ"ט, ועל כן תמצא טעם במלת "תספרו" ואינה דבקה למלת "חמשים", אבל "חמשים" דבק ל"והקרבתם" כי הספירה מ"ט והקרבן ביום חמשים, שלא הזכירה תורה חג שבועות ביחוד כשאר החגים ושיאמר כן: "בחדש השלישי בששי בו חג השבועות", כמו שאמר בפסח: "בחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות", בא ללמד כי הוא חג נגרר אחר מצות העומר, ומ"ט יום הספורים בין ראשון של פסח עד השבועות, הנה הם כחולו של מועד בין ראשון של סוכות ושמיני עצרת'. ע"כ. למדנו מדבריו שימי הספירה לא

מ אמנם מוזכר הוא בחז"ל, אך גם שם הוא בהקשר לספירת שבעת השבועות, וז"ל הפסיקתא זוטרתא (לקח טוב שמות פרשת יתרו פרק יט), : 'וביום השבת שהוא ששי בחדש, קבלו עשרת הדברות והוא יום חג השבועות, יום מתן תורה, יום חמשים ליציאת מצרים, לכך נאמר תחת התפוח עוררתיך (שה"ש ח ה), ואומר כתפוח בעצי היער (שם ב ג), מה תפוח זה מוציא פירות לחמשים יום משתפרח, כך התורה נתנה לחמשים יום לגאולת ישראל'.

מא אמנם עיין במ"ש בזה ברמב"ן (ויקרא פרק כג), בסיבת הדבר שאכן יום זה של חג השבועות לוי הוא בשעת השבועות מיום הנפת העומר, וז"ל: 'והוצרך לומר "חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם" באיסור החדש (פסוק יד) ובשביתת חג השבועות (פסוק כא), מפני שהוא תלוי בהנפת העומר ובמנחה חדשה, לומר שאפילו אחרי גלותנו בחוצה לארץ שאין עומר ומנחה, יצוה בהם, כי החדש אסור מן התורה בכל מקום. ולא הוצרך להזכיר כן ביום הזכרון'.

נתנו רק עבור הקרבת העומר, אלא שיו"ט בפני עצמן הם עד כדי שחלה עליהם קדושת חולו של מועד, ושחג השבועות עצמו מהותו וקדושתו, תלוי הוא בעצם הספירה ואינו עומד בפני עצמו.

וכמו שיצאו הדברים מפורשים מפי בעל צרור המור (פרשת אמור), וז"ל: 'ועוד כי זאת הספירה היא לצורך המועד. וסמכינן אזמן דרגל כדאמרינן בסוכה ובביעור חמץ. ולכן אמר וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות עד ממחרת השבת השביעית. שהוא יום מ"ת שנקראת אש דת. וניתנה על ידי הש"י שהוא אש אכלה. וכל דבריה כאש. ואנו צריכין באלו השבע שבועות לספור ספירה זו להשקיט כח הדין והאש של מעלה. באופן שכל זה הוא לצורך המועד וסמכינן אזמן דרגל'.

ואכן לא בכדי נצטוינו במצות ספירת העומר טרם התקדש עלינו יום החג בו אנו מוזמנים לקבל את תורת ה', כיון שאכן בכדי לזכות להאי יומא צריכים אנו לילך משער לשער ומפתח לפתח בהכנה רבתי עדי הגיענו אל שער הנ' וכמו"ש בזה באוהב ישראל (ליקוטים חדשים לשבת אחר הפסח), וז"ל: טעם הב' יש לומר, כי בעת ההוא סופרים אנו ספירה שבעה שבועות והם מ"ט יום על דרך סוד נ' שערי בינה. ואנחנו הולכים משער לשער ולכל שער יש מפתח וזהו שעושין צורת מפתח'[מב].

וביותר יש ליתן טעם בדבר שכן כבר נמנו וגמרו שההכנה למצוה עצמה גדולה היא יותר מן המצוה[מג], והיא תנאי בקיום המצוה עצמה, וכמו שכתב בזה בקדושת לוי (פרשת בשלח), וז"ל: 'דמבואר בספרי

מב וראה מ"ש בזה בשפת אמת (פרשת בהר), וז"ל: 'פי' על ידי הספירה נמשך כל המספר אל תכלית המכוון ונמשכו הו' שנים אחר השמיטה והז' שמיטות אחר היובל. ובכח זה יש הארה משמיטה ויובל לכל השנים וזה דרך התורה בכל מקום שיהיה אחיזה בהשורש להמשיך חיות מהשורש לכל ההתפשטות. וכן ימי הספירה מפסח עד שבועות דכתיב ז' שבתות תמימות פי' שעל ידי הספירה נמשך הארה מהשבתות והשבועות לכל המספר ונק' שבתות כל הימים. שכשששת ימי המעשה טפלין אל השבת. נק' כל השבוע שבת וזה שבתות תמימות'.

מג וכמו שמביא בשו"ת חלקת יעקב (עניינים שונים סימן כו), כמה וכמה הוכחות בדבר וז"ל: 'ומה שהקשה בשם ח"א על הטו"ז רסי' תקפ"א בביאור המדרש דראשון לחשבון עונות, עדיף הכנה למצוה של סוכה מן היום עצמו שמקיימין המצוה, והעיר ח"א דמצינו בכ"מ דהכנה גדולה מהמצוה - ופורט ד' מקומות. א. ברמב"ם פ"ט מביאת מקדש ה"ז להדליק הנרות כשרה בזר, אפי' לכתחילה להרמב"ם ולהראב"ד על כל פנים בדיעבד, והטבת הנרות אפילו בדיעבד פסולה בזר. ב. במבשל חלב (בצירי) בחלב בחולין קי"ג, דלוקה על בישולו ואינו לוקה על אכילתו, ובכ"מ פרק א' מטומאת מת ה"ב מבואר דאיסור בישול בשר בחלב דאסרה תורה הוא כדי שלא

יראים דכל מצוה קודם עשותה צריכה הכנה, להכין עצמו לעשותה בקדושה ובטהרה, ולהכי אמרינן 'לשם יחוד קודשא' כו' קודם עשיית המצוה, שהוא הכנה למצוה. והיוצא מזה, מחמת שמכין עצמו מגלה דעתו שחביבה מצוה בעיניו ומצפה ומשמח לעשותה, ואחר כך בעשותה יעשנה בלב שלם שלא יחללה ויפגמנה בעשותה, שהרי נשרש בלבו אהבה של המצוה ההוא'. ע"כ.

וכמו שמובא ביתר דגש בשיח שרפי קודש פרשת בחוקותי בטעם מה שאמרה תורה 'ואם תלכו עמי בקרי והלכתי אף אני עמכם בחמת קרי', וז"ל: 'ואם תלכו עמי קרי. הה"ק מסאכאטשוב זי"ע הי' פ"א על ברית מילה בש"ק והתחיל לדבר מענין מכשירי מילה דוחה, ואמר שעיקר הוא הכנה למצוה, כי עה"פ אם תלכו עמי קרי פרש"י ז"ל בדרך ארעי, נראה מזה אף שעושה המצוה אך אינו בהכנה רק בדרך ארעי ועי"ז ח"ו בא התוכחה ר"ל'.

ואם כך אמרו בכל המצוות, על אחת כמה וכמה שהדברים מכוונים כלפי ענין קבלת התורה, שהרי אמרה בה התורה בעצמה 'היו נכונים לשלושת ימים', הרי שנצטוינו בענין מעמד הר סיני את ענין ההכנה, וכבר אמרו בה בכנסת ישראל שמה שסבפרה מטמונים הוא כיון שהיא כטהרת אשה לבעלה, וכמו"ש בזה במשך חכמה (ויקרא פרק כג טו), וז"ל: 'וספרתם לכם ממחרת השבת. על פי דברי הזהר הקדוש, הוא הכנה לקבלת התורה, וכספירת זבה לבעלה'. ע"כ.

ולא זו בלבד נאמר במצות ההכנה למעמד הר סיני, אלא יש לומר שהשגת קבלת התורה היה כל אחד כפי עוצם הכנתו, וכמו שביאר בזה במאור ושמש שמות (פרשת יתרו), וז"ל: 'ובודאי הבחורים שהיה שכלם קטן - היו אומרים לפי שכלם נעשה ונשמע, והזקנים שהיה שכלם גדול יותר - היו אומרים בשכל יותר נעשה ונשמע, ונערים לפי שכלם; ובכל מדריגה ומדריגה, דהיינו בנערים ובחורים וזקנים - היה בכל כיתה וכיתה מדריגות מדריגות, שכל אחד הגדול מחבירו - היה לו הכנה יתירה לקבלת התורה, וכפי הכנתו היה לו התלהבות לומר 'נעשה ונשמע' בהתלהבות גדול יותר ויותר. ובודאי משה רבינו

יבא לאכלו, ואפה"כ חזינן דבישול חמור מאכילה. ג. המפטם את השמן לסוך ממנו חייב והסך ממנו פטור, ואלו מפטם שלא לסוך פטור ואפה"כ הסך פטור. ד. בברכות ח' המתענה בט' וי', וברש"י שם הכי קאמר קרא הכינו עצמכם בט' לחודש לעינוי המחרת והרי בעיני כעינוי היום, הרי שהכנה גדולה יותר דהוי כעינוי ט' וי'.

ע"ה היה אומר גם כן 'נעשה ונשמע' יותר משכל כולם; וכפי הכנתם - כך נגלה להם הקדוש ברוך הוא במתן תורה לכל אחד ואחד כפי הכנתו בדיבור 'נעשה ונשמע' - כך זכה לשמוע מפי הקדוש ברוך הוא נתינת התורה'[מד].

והנה לקח טוב צריכים אנו ליקח ממעשי אבותינו ונפלאות ה' אתם, זכבר אמרו ז"ל שתפסת מרובה לא תפסת, על כן נקח ענין אחד בו נכין עצמנו כראוי וכיאות לקבלת התורה, והוא על פי מה שאמרה תורה 'ויחן שם ישראל כנגד ההר', ודרשו בה חכמינו שהיה ענין חנייתם 'כאיש אחד בלב אחד', ואכן ענין האחדות כלל גדול הוא בקבלת התורה, ובפרט בימי הספירה האלו שלמדונו רבותינו שאף ת"ח מובהקים ומופלגים וקדושי עליון כתלמידי ר"ע לא עמדה להם תורתם בעת שהאחדות רחקה מהם, וכבר אמר ר' עקיבא שואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה, וכתבנו בקונטרס השקפת לכבודה פנימה שזהו התיקון בימי הספירה.

וכמו שכתב בזה בשפת אמת (לפורים), וז"ל: 'כי על ידי אהבה שנעשה אחד. יכול לגרום זכותו על כל ישראל. ויהודי נק' יחידי כנ"ל. שדבוק בנקודה חיות ששם מקום האחדות. וכן כתיב ועמוד ע"נ לשון יחיד. כמה שאמרו רש"י על ע' נפש שעובדין לה' אחד ע"ש (וכ"כ אא"ז מוז"ל על פי ויחן נגד ההר שהאחדות הכנה לקבלת התורה. וכמו כן אז הי' קבלת התורה'.

זאת ועוד ראוי לנו ליקח לנפשנו לקראת האי יומא קדישא רבה הדין, את גודל ערך יקרת היום בכל שעה ושעה, וכמו שאנו נזהרים בכך בראש השנה עצמו, שהרי כבר נשתרש בקרב כל בני ישראל להיותם זהירים ביותר ביומא דדינא דראש השנה זה היום תחלת מעשך זכרון ליום ראשון, להיותם נוהגים בו בהמלכת השי"ת בעולם, ובשמחה רבה על בטחונם בו שכבר זכו בדין.

ואיתא באמרי פנחס לראש השנה שיום זה הוא כגלופה על כל השנה כולה ולזה הטעם צריך האדם להזהר מאוד שלא יעקם פניו

מד ועל אחת כמה וכמה מכוונים הדברים לשנה זו, בה מקדימה השבת את חג השבועות ונסמכת אליה ממש, שזו השבת היא היא הכנה היותר מועילה לקבלת התורה כפי שנתבאר לעיל, וכמו שכתב בזה בתפארת שלמה (מועדים ברכת התורה), וז"ל: 'וכח התורה יש בה כח המושך לקיום המצות לכן אנו אומרים תורה ומצות אותנו למדת. זולת בשבת כתיב בהיפך קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך. מחמת כי מצות שבת במרה נצטוו והיא היתה הכנה לקבלת התורה לכן קדושת המצוה קודם מביא למעלת התורה כנ"ל':

בתנועת צער כיון שיש לזה השפעה על כל השנה, ולטעם זה אין אוכלים דברים חמוצים בר״ה. והנה נתחדש לנו מבית מדרשו של השל״ה (מסכת שבועות פרק נר מצוה אות יח), שאף חג השבועות הוא יומא דדינא קדישא על ענין קבלת ולימוד התורה, וז״ל: ׳חייב אדם לשמוח בזה החג ביותר, כי הוא יום שזכינו בו לכתר תורה. ובפסחים פרק אלו דברים (סח ב): הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם. מר בריה דרבינא יתיב כולא שתא בתעניתא בר מעצרתא ויומי דפוריא כו׳. רב יוסף ביומא דעצרתא עביד ליה עגלא תילתא, אמר, אי לאו ההוא יומא, כמה יוסף איכא בשוקא. מכל מקום ׳גילו ברעדה׳ (תהלים ב, יא) כתיב, והשמחה אשר שמח תהיה שמחה רוחנית והודת והלל להשם יתברך, שנתן לנו התורה, מתעורר מאד בלבו להתקדש ולתקן מעשיו ולהיות מוכתר בכתר תורה, לקיים ׳והגית בו יומם ולילה׳ (יהושע א, ח), כי היום הקדוש הזה, הוא יומא דדינא׳.

וזה לשון התולעת יעקב (דף נ״ח סתרי חג השבועות), להשוות ממש את יום חג השבועות הזה ליום הדין על נשמותנו: ׳ודע, כי כמו שבראש השנה רצה הקדוש ברוך הוא להשגיח ולדרוש מעשה בני האדם, כי הוא יום הבריאה הראשונה וחידוש העולם, וכמו שתקנו לומר (במוסף דר״ה) ׳זה היום תחלת מעשיך׳ כדברי רבי אליעזר שאמר בתשרי נברא העולם (ראש השנה י ב), כן רצה ביום מתן תורה שהוא מורה על חידוש העולם, להשגיח ולדרוש על מעשה העולם, ולדונו על פירות האילן, כדאיתא בפרק קמא דראש השנה (טז א) בארבע פרקים העולם נידון וכו׳, בעצרת על פירות האילן. וכבר ביארנו, כי הפירות ההם הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקדוש ברוך הוא, והעולם נידון ביום זה על התורה שנתנה בו׳ מה.

וכבר אמרו צדיקים על כך שר״ה הוא יום הדין בגשמיות והוא ענין א בילקע ארויף א בילקע אראפ

מה וראה מ״ש בזה בשפת אמת (שבועות), וז״ל: ׳וכ׳ וביום הביכורים כו׳ מנחה חדשה כו׳. שיום הזה הוא שורש כל המתנות שניתן לבנ״י לכן מצוה לזכור תמיד מעמד הר סיני ומתחדשים ביום זה כל הענפים היוצאים מן התורה. ולכן איתא בעצרת על פירות האילן שדנין כל א׳ כפי האחיזה שיש לו כל השנה בהתורה ובודאי כפי הזכירה של מתן תורה בכל הימים כך מתגלה לכל אחד ביום הזה. וכן על ידי תשובה נתקן הכל ועיקר התשובה להתורה כמה שאמרו השיבנו כו׳ לתורתך לכן כ׳ ועתה אם שמוע הוא בכל עת על ידי תשובה ותפלה כמה שאמרו במדרשות כי ועתה הוא תשובה פי׳ העת שמשיגין על ידי תשובה ותפלה. ואיתא עומר מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש ששורש כל הקרבנות נעשה בעת מתן תורה כמה שאמרו העשוי׳ בהר סיני. לכן בכל שנה נפתח זה השער ביום מתן תורתנו. וכמו כן תפלות שבמקום תמידין

— דהיינו שדנים על מזונותיו של אדם ומה בכך אם יהיה לו עוד פרוסת לחם או פחות מכך, ואילו שבועות הוא יום הדין על רוחניות, והרי בנפשו של אדם תלוי כל מאודו וקיומו, וגופא בתר רישא גריר, ובוודאי שהוא חשוב מאוד, וצריך האדם לנצל את זמנו ביום זה בחכמה ובתבונה, ולצורך כך עליו להכין עצמו טרם החג, כאותו האיש היורד ליריד ולשוק העיר לקנות את צרכי ביתו לזמן רב, עליו לדעת מראשית כזאת כמה מעות בידו ומה הם צרכיו. ולכן עליו להחזיק טובא בחשבון נפשו וטהרתו טרם הגיעו אל היום הכביר הזה.

וכמו שאיתא בזהר (ח"ג פרשת אמור צז:), וז"ל: 'ת"ח כל ב"נ דלא מני חושבנא דא אינון שבע שבתות תמימות למזכי לדכיותא דא לא אקרי טהור ולאו בכללא דטהור הוא ולאו הוא כדאי למהוי ליה חולקא באורייתא, ומאן דמטי טהור להאי יומא וחושבנא לא אתאביד מניה כד מאטי להאי ליליא לבעי ליה למלעי באורייתא ולאתחברא בה ולנטרא דכיו עלאה דמטי עליה בההוא ליליא ואתדכי'.

אשר על כן ירא כל החכם אשר עיניו בראשו להכין עצמו ולהתכונן בהכנה רבתי ליומא קדישא הדין בו מתחברת כנסת ישראל עם דודה באהבה רבה ויתירה ומתקדשת ומטהרת לבעלה בטהרה עליונה להיותה רעיה נחשקת וכלה מקושטת להקב"ה בכ"ד מיני קישוטין אלו הספירות והמידות בהם נטהרנו בימי הספירה, וכמו שכתב בזה באור המאיר (לשבועות), וז"ל: 'ונמצא שאין האדם נקרא טהור כי אם בהיות שלא חסר אחת מהנה המדות, ובכולם טיהר וזיכך גופו לעשות הכל בהתקשרות הדעת, ומזה נמשך טהרת מחשבתו בגשתו לתורה ותפילה, להוציא אותיות הדיבור עם אותיות המחשבה בלי שום מונע מתערובות חוץ, כיון שגם מעשהו בחוץ הכל בחכמה ודעת'[מו].

תקנו. וכ' קרוב ה' כו' לכל אשר יקראהו באמת ואין אמת אלא תורה שכל תפלה הבאה מתוך דברי תורה מתקבלת כמה שאמרו בגמ' לעמוד לתפלה מתוך דברי תורה. ומכש"כ בזה היום שהוא כולו תורה הוא עת רצון לעבודה שבלב זה תפלה לכן הרמז במגילת רות בלידת דוד המלך ע"ה שורש התפלה כמה שאמרו לעיל'.

מו ועיין עוד מה שביאר בזה בש"ך עה"ת (ויקרא כג טו), וז"ל: 'הרי שהספירה היא לטהרה כמו שנאמר בנדה (ויקרא ט"ו, כ"ח) וספרה לה שבעת ימים לטהרתה, אם כן וספרתם לכם, לכם דייקא, ואז יתקדשו ויטהרו, לזה אמר והקרבתם מנחה חדשה. ואז נותנים פה לכנסת ישראל להליץ בעדם, כי בעצרת נידונין על פירות האילן שאכל אדם, ולזה אמר לחם תנופה תנו פה, ואמר ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתים, אתם תביאו שתי הלחם ואני אתן לכם שני לוחות

והנה עלול לאמר האדם לנפשו שהרי נאמר בזהר בשם המפורש שמאן דלא מטי טהור וחושבנא אתאבד, היינו שלא עבד על מידותיו ולא קידש עצמו בקדושה עילאה 'דא לא מקרי טהור' אם כן כיצד אעלה אל אבי וימי הספירה אינם איתי, ואינני בגדר טהור, אם כן אין חלקי במקבלי התורה, וחס ושלום יסית וידיח עצמו מקהל עדת ישראל, ובדד יושיב עצמו חוץ למחנה, לא יעלה ולא יבוא על דעתו כזאת כי הנה גלה לנו סוד נסתרים בעבודת ישראל (לשבועות), במה שדיבר משה רבינו לבני ישראל ממש טרם קבלת התורה ואף לאחר שכבר כלו תמו ימי הספירה, וכזאת אמר להם 'ועתה אם שמוע תשמעו' וכו'.

וז"ל העבודת ישראל: 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ (שמות יט, ה). הנה אמרו חז"ל (בראשית רבה כא, ו) אין ועתה אלא לשון תשובה, כי היצר הרע בא לאדם ואומר לו היאך אתה יכול לעשות תשובה הלא אתה מלא פשעים, ובודאי אין האמת כך, כי האדם הרוצה לעשות תשובה באמת צריך לומר אמת שאני מלא פשעים ומה שעבר עבר ומעתה אני רוצה לעשות תשובה לשוב לה' בכל לבבי, ולזה אמרו חז"ל ועתה הוא לשון תשובה' מז.

ונתבאר הדבר ביתר ביאור והארה בדבריו ליום ב' של פסח וז"ל: 'משל לבן שהוא מתעתע בדרך ואחר כך שהוא מתיישב והולך בדרך הישר אז האב לוקח אותו על כתפיו כדי שלא יתזור לאותו הדרך תעתוע. כך הקב"ה כביכול כשרואה אדם הולך בדרך לא טוב ואחר כך עושה תשובה לוקח אותו עליו ממש כביכול, ולכן אותיות ב"ן קודם מאותיות י"ה. וכמאמר חז"ל (ברכות לד ע"ב) במקום

שהם לחם משנה לחם תורה שבכתב משנה תורה שבעל פה, ובאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, לזה לחם תנופה איקרי כביכול תנופה תנו פה, ואף על פי שהן חמץ אין פחד שהוא יום שניתנה בו תורה שהיא אסוותא לכולא שנאמר (משלי ד', כ"ב) ולכל בשרו מרפא, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ל' ע"ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תבלין שהיא התורה. עוד יכולין לומר תנו פה כנגד יצר הרע, מאחר שניתן לכם חרב פיפיות שהיא התורה שהיא שתי פיות היא מתשת כוחו ויעשה לכם חבר והקטיגור נעשה סניגור. וכשיבוא יום הדין יהיה וספר תם, תם שלם, זהו וספרתם ספר תם כמו שאמרנו בעזרת ה".

מז וראה עוד מה שכתב דעיקר העת הנכונה בה נשלם המלאכה הוא יום החמישים בספירת כתר ועד אז יכול האדם לתקן כדת מעשיו ולזכות לבוא אל הקדושה וז"ל העבודת ישראל לשבועות: 'עיקר הספירה והתוחלת היום ליום החמשים והוא יום שמחת הנישואין והיחוד. ולזה אמר תספרו חמשים יום, כי אין הענין נגמר רק בקדושת כתר שאנו ממשיכים מעולם הדיקנא על פי קדושת הלילה בתורה כנודע'.

שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים כו׳, וכשהוא סר מרע נעשה מאותיות מר״ע צירוף עמ״ר, וזהו עמר התנופה, רצ״ל מצרף אותיות מר״ע לעשות מהם צירוף עמר. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום, רצ״ל כשלא עשה תשובה ולא העיר את עצמו תיכף בתחילת ספירת העומר אל יאמר שאין לי עוד תקוה. אלא עד ממחרת השבת השביעית תספרו, רצ״ל כל זמן שיש אפילו יום אחד מהספירה תספר״ו, רצ״ל תוכל להאיר ביום זה כל החמשים יום על ידי תשובה. והקרבתם מנחה חדשה לה׳, אח״כ בשבועות יראה לקרב את עצמו מחדש להיות מונח בין דרועין דמלכא, וזהו מנחה חדשה לה״.

ולא זו בלבד אלא אף הבטיחנו מרן הישמח ישראל בפרשת אמור שאם כך יעשה האדם ויחזיק בחזקה בטפח האחרון מספירת החמישים או אז ייחשבו לו לתמימות וז״ל: ׳וכ״ק אאמו״ר פירשו ג״כ עפ״י דרכו, עפ״י דברי קדושת מרנא א״א הרבי ר׳ בינם זצללה״ה מפרשיסחא (ומובא בספרו קול שמחה על דברי המד״ר חיי, עיי״ש) כי מספר חיי האדם איננו מקובץ יחד, כי מה שעבר אין ומה שעתיד עדיין איננו, ואין לך בו אלא הוה העובר, רק על ידי המעשה הנעשה בהזמן יקובץ הזמן כשיעור זמן המעשה ההוא. וכמאמרו הק׳ על הנה טפחות נתת ימי (תהלים ל״ט, ו׳), כמו מי שמודד ומושך על ידו שבעים אמות חבלים אין בידו אלא הטפח שהוא בתוך ידיו, כי מה שעבר, עבר, ומה ש(עתיד) עדיין אינו בתוך היד, כן הימים של אדם אינם רק הרגע ההוה וכנ״ל. ובזה נבוא ג״כ אל הפירוש כאשר צותה לנו התורה שבע שבתות תמימות, היינו שנחבר כל הזמן יחד שיהי׳ תמימות, והאיך יצויר דבר זה שיקובץ כל הזמן יחד שיחשב תמימות, בלתי אם נעשה כל משך הזמן רצונו של מקום, אז על ידי המעשה הטוב יקובץ הזמן יחד ונקרא בשם תמימות׳.

הרי לך שבשעתא חדא וברגעא חדא אפשר לתפוס את קצה החבל בטפחו האחרון ולמשוך אליך את כל חבל הספירה של מ״ט ימים ולתקן בו את כל המידות והספירות עדי הגיעך להניות זך ונקי טהור ומקודש להאי יומא רבתה בה מתייחדת כנסת ישראל עם דודה באהבה ומתאחדת בו על ידי אורייתא קדישא. ויהי רצון שנזכה לקבל עלינו עול תורה באהבה ויראה ונזכה לאותם דברים הרבה שמונה התנא באבות (פ״ו מ״א)[מח], ונזכה למה

מח וז״ל המשנה: ׳רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדי הוא לו נקרא ריע אהוב אוהב את המקום אוהב את הבריות משמח

שהבטיחונו חז"ל שכל המקבל על עצמו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ ויושפע לנו שפע רב מכל העולמות אמן סלה.

הכל מודים דבעצרת נמי בעינן לכם - על ידי קבה"ת נעשה מ'לכם' גם צורך גבוה

נחלקו חז"ל (פסחים סח:) בענין העבודה בחג האם צריכה היא שתהיה לה' או לכם, וז"ל: 'רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר: חלקהו, חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש. ואמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו, כתוב אחד אומר עצרת לה' אלהיך, וכתוב אחד אומר עצרת תהיה לכם. רבי אליעזר סבר: או כולו לה' או כולו לכם. ורבי יהושע סבר: חלקהו, חציו לה' וחציו לכם. (עב"ם סימן) אמר רבי אלעזר: הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא - יום שניתנה בו תורה הוא'. ע"כ.

וצריך להבין מהו ענין ה'לכם' שהסכימו בו הכל דבעינן, ומה השייכות בין התורה לבין הלכם שהרי נתנו טעם בכך שהכל מודים דבעצרת בעינן נמי לכם בכך שאותו היום נתנה בו תורה[מט], והלא אדרבה מסתברים הדברים איפכא כיון שביום זה נתנה תורה הרי שצריך להקדיש כל אותו היום רק לה'.

את המקום משמח את הבריות ומלבשתו ענוה ויראה ומכשרתו להיות צדיק וחסיד וישר ונאמן ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות ונהנין ממנה עצה ותושיה בינה וגבורה שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק והוי צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים'.

מט ועיין בבית הלוי (שמות פרק יט), שביאר שייכות העניינים, וז"ל: 'רק הענין דביו"ט יש בו שתי מצות אחד לה' ואחד הוא לכם ור' יהושע ס"ל דצריך לקיים בו שניהם חציו לה' וחציו לכם ור' אליעזר ס"ל דהברירה ביד האדם איזו מצוה לברור או כולו לה' או כולו לכם. והנה המלאכים ביקשו שיתנו להם התורה ואמרו (תהלים ח) אשר תנה הודך על השמים מה אנוש כי תזכרנו ומשה רבינו נצחם ועיקר הנצחון היה במה שהמלאכים אינם יכולים לקיים מצות שבגוף ומש"ה בעצרת צריך לקיים המצוה דלכם מה שאין המלאכים יכולים לקיימה דהך דלה' הרי הם יכולים לקיים עוד יותר מבני אדם. ומעלה זו שיש באדם שיוכל לקיים מצוה שבגוף הועיל לו הרבה זה היום דעי"ז נתן התורה לישראל. וזהו הענין שנוהגין בעצרת לאכול מאכל חלב, ועיקר הכוונה בזה דביו"ט מצוה לאכול בשר דאין שמחה אלא בבשר ובעצרת אוכלין גם חלב מקודם כדי לקיים ההבדל והזריזות שיש בין אוכל חלב לבשר והוא הקינוח והדחת הפה כדי לקיים מצוה שבאכילה'.

ויש לבאר בהקדים ביאור דברי חז"ל בגנות הלומד תורה שלא לשמה וכמו"ש (ברכות יז:) שהלומד שלא לשמה טוב לו שלא נברא משנברא, ועוד אמרו בירושלמי (ברכות פ"א מ"ב) שהלומד שלא לשמה טוב לו שנהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לעולם, ותימה שהרי במקום אחר (פסחים נ:) אמרו שמכל מקום יתחיל האדם בלימוד התורה שלא לשמה, וז"ל: 'וכדרב יהודה, דאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה - בא לשמה'. ע"כ. וכבר נשתברו בזה קולמוסים הרבה להבין ולייישב סתירת דברי חז"ל[נ].

ויש לבאר הענין בהקדים דברי הנועם אלימלך בפרשת משפטים בענין האופן בו מותר ללמוד תורה שלא לשמה ובלבד שכוונתו תהיה לשם שמים, וז"ל: 'וזהו דאמרינן בגמרא (פסחים נ ב) לעולם ילמוד אדם תורה אפילו שלא לשמה כו', דעיקר הלימוד צריך להיות לשמה, פירוש לשם ה' אחרונה היא השכינה ליחדא עם השלש אותיות ראשונות, אך אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו יכול ללמוד אף שלא לשמה, פירוש שיכול להיות כוונתו כדי לכבוש היצר הרע: וזהו לעולם יעסוק בתורה אפילו שלא לשמה, כנ"ל לכבוש את יצרו. שמתוך שלא לשמה כזה בא לשמה, יבא ללמוד לשם ה' אחרונה כנ"ל: וזהו (סוכה נב ב) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, פירוש דוקא צריך אתה ללמוד כדי לכובשו: בענין עסק התורה שלא לשמה'.

ועל פי זה נמשיך אל דברי הפנים יפות (שמות פרק כה), שמבאר שאמנם כל מה שאמרנו בלימוד

נ וראה מה שביאר בזה באור החיים (ויקרא פרק כו), וז"ל: 'יתבאר על דרך אומרם בגמרא (ברכות י"ז ב) הלומד שלא לשמה נוח לו שלא נברא, והקשו בתוספות עם אותה שאמרו לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ותרצו כי הם ב' אופנים שלא לשמה, א' לקנטר, וא' להתכבד, לקנטר נוח לו שלא נברא, להתכבד יעסוק שמתוך וכו', והוא מאמר ה' אם בחקתי תלכו ותנאי הוא הדבר ואת מצותי שבה ב' מצות הצריכין בלימודה שלא ילמדו לא לקנטר ולא להתכבד, אז תשמרו ועשיתם אותם מבטיח הכתוב שהגם שתבא עבירה לידו יהיה ניצול ממנה'. ע"כ. ועיין עוד מה שביאר בזה החיד"א פני דוד שמות פרשת בשלח וז"ל: 'יש לדקדק כפל הדברים וישובן. ואפשר במשז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה והקשו התוס' דאמרינן כל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות ותירץ מהר"ש פרימו דמאי דשרי הוא שתהי' כונתו שמתוך שלא לשמה בא לשמה. ועוד תי' דמה שאמרו העוסק בתורה שלא לשמה נח לו שלא נברא איירי בעוסק בתורה לחוד וטב ליה דלא אתברי אבל מה שאמרו דיעסוק בתורה אפילו שלא לשמה בתורה ובמצות אמרו דאיכא מצות בהדי תורה ואיכא מעשה טוב ומזכך החומר אז מתוך שלא לשמה בא לשמה זהו תורף דבריו ז"ל'.

התורה שלא לשמה היינו שאין מטרתו וכוונתו כלל לשם שמים אך אם סוף כל מטרתו הוא שעל ידי הלימוד יהיה לו ממון ועל ידי זה יוכל לקחת ממנו לעבוד את ה׳, הרי הוא כלומד תורה לשמה בבחינת מה.

וז״ל: ׳ואיתא שם ביומא (עב ב) כל ת״ח שאין תוכו כברו אינו ת״ח שנאמר מבית ומבחוץ תצפנו, נראה דיש להבין בזה מה שאמרו (פסחים נ ב) לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, והקשה בתוספות (ד״ה וכאן בעושים) הא אמרינן כל הלומד תורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. ותו איתא במס׳ נזיר (כג ב) גדולה עבירה לשמה יותר ממצוה שלא לשמה, ומקשה מהאי דלעולם יעסוק אדם וכו׳, ומשני אימא כמצוה שלא לשמה, ואינו מובן הקושיא, ונראה לפרש דהיינו כשלומד שלא לשמה בשביל הנאת ממון או כבוד באמת ראוי שלא נברא כדאמר במתני׳ דאבות (פ״ד מ״ה) ודאשתמש בתגא חלף והיינו כשתכלית הלימוד שלא לשמה, אבל אם תכלית הכוונה להרויח ממון כדי שיוכל לעסוק בתורה ובמצות בלי טרדות קשות (ה) פרנסה, וכן מפני כבוד כדי שיהיה דבריו נשמעין בעבודת הש״י, א״כ כיון שתכלית כוונתו הוא לשמה הוא מקובל לפני הש״י אף על פי שאין זה ממש לשמה, מ״מ תכלית כוונתו לש״ש, והיינו דקאמר שמתוך שלא לשמה בא לשמה, דהיינו שאותו שלא לשמה אין תכליתו שלא לשמה כיון שמתוך שלא לשמה בא לשמה, והיינו דמקשה בנזיר שם כיון דע״כ מיירי שכוונת תכליתה לשמה לא גרע מעבירה לשמה, ומשני דבאמת כמצוה שלא לשמה, והיינו דיליף הכא תוכו כברו מן הארון, שהיה תוכו וברו של זהב אף על פי שאמציעתו עץ, ה״נ כיון שתוכו הוא לשמה הוא מקובל לפני השי״ת: שלא לשמה - בא לשמה׳. ע״כ.

ועל פי דבריו יש לבאר טובא מה שנחלקו חז״ל ונמנו וגמרו שלכולי עלמא בעצרת בעינן נמי לכם ושהטעם הוא אכן משום שהוא יום שנתנה בו תורה, שכן טרם קבלת התורה עוד לא נתגלה זה הרז שיש בחינה בעבודת ה׳ על ידי עבודת הגשמיות, שהאוכל והיושן על מנת שיהיה לו כוח לעבוד את ה׳, שכן או שהיו דבוקים בה׳ ובעבודתו, או שהיו עסוקים בענייני אכילה ושתיה בלבד, וכמו שמצאנו אצל יעקב אבינו ע״ה בעת אשר הקיץ משנתו וראה שהיה בבית אלהים ואמר: אכן יש ה׳ במקום הזה ואנכי לא ידעתי׳, וביאר שם ברש״י שאילו היה יודע לא היה ישן במקום הזה. ונתבאר בספה״ק שהטעם הוא שיעקב אבינו ע״ה עדיין לא ידע סוד זה שאפשר לייחד את

ה׳ ולעבדו בלבב שלם גם על ידי הגשמיות אם מייחדים אותו לעבודת ה׳[נא], וכמו שביאר בזה באוהב ישראל (ליקוטים חדשים פרשת ויצא), וז״ל: ׳יש לומר כי אותן י״ד שנים שהיה נטמן בבית המדרש של שם ועבר לא שכב יעקב רק היה לומד ועבד את ה׳ יתברך בלמודו, אבל בשינה לא היה יודע שאפשר לעבוד את ה׳ יתברך. וכאשר בא אל המקום ההוא וישכב ויחלום וגו׳, אז ראה יעקב אבינו ע״ה אשר בשינה גם כן יכולת לעבוד את ה׳ יתברך. וזהו ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה׳ במקום הזה, פירוש רואה אנכי היום שיש ה׳ גם כן בשינה ויכולים לעבוד את עבודת הקודש בשינה ואנכי לא ידעתי, פירוש מזה לא ידעתי עד הנה. והבן׳.

והנה חידוש זה נתחדש רק בעת מתן תורה וכמו שמתבאר בחז״ל (שבת פח:) בדין ודברים בן מרע״ה למלאכים לפני קבלת התורה, וז״ל: ׳ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה׳ אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים! - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה! - אמר לפניו: רבונו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. - אמר לו: אחוז בכסא כבודי, וחזור להן תשובה, שנאמר מאחז פני כסא פרשז עליו עננו. וכו׳.

ובהמשך הדברים מובא מה שאמר להם מרע״ה למלאכים: ׳שוב מה כתיב בה - לא תשא, משא ומתן יש ביניכם שוב מה כתיב בה - כבד את אביך ואת אמך אב ואם יש לכם, שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנב, קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם. מיד הודו לו להקדוש ברוך הוא, שנאמר ה׳ אדנינו מה אדיר שמך וגו׳ ואילו תנה הודך על השמים - לא כתיב׳.

נא וכמו שכתב בתולדות יעקב יוסף בפרשת ויצא יעקב בענין זה לגבי עבודת ה׳ בכל המדרגות קטנות כגדלות וז״ל: ׳וייקץ יעקב משנתו וירא ויאמר אכן יש ה׳ במקום הזה ואנכי לא ידעתי. ופירשו חז״ל (רש״י), שאם ידעתי לא ישנתי. ור״ל, שיש לייחד כל המדריגות על ידי הדעת כנודע, וגם סוד השינה יש בו יחוד בסוד הקטנות, והוא סוד רצוא ושוב. והוא לא עשה כך, לזה ויירא ויאמר אכן יש ה׳ גם במקום הזה, כשאינו במעלה עליונה, ואנכי לא ידע״תי - לייחד על ידי הדעת. איברא באמת מוכרח הוא שישכח ולא ידע לייחד, שאם ידעתי לא ישנתי, לא הי׳ נקרא שינה, והבן זה׳.

הרי שכל הטעם שנתנה תורה לישראל הוא משום שהתורה הוא תורת חיים, וכתיב בה ארחות חיים לבני האדם שיש בהם אכילה שתיה ושינה ויצר הרע, ותפקידם להעלות הכל מגשמיות לרוחניות על ידי זה שיעשו כל הפעולות הגשמיות בשביל שיוכלו לעבוד את ה׳, אם כן מבואר מאי טעמא בעצרת בעינן נמי לכם שיוכלו לעשות מהלכם צורך גבוה[נב], שכן רק בזכות ה׳לכם׳ זכו ישראל לקבל התורה ושוב לא קטרגו המלאכים.

ולפי״ז יש גם לבאר הטעם שבלילה הראשון נוהגים להיות ערים, ואילו בלילה השני לא והענין הוא כיון שהלילה הראשון הוא לפני מתן תורה, ולפני שנגלה להם רז זה שאפשר לעבוד את ה׳ גם על ידי גשמיות, ולכן ברצונם להתקרב אל ה׳ לא היו צריכים כלל לשינה, אלא רק להכין לבבם אל זו הדבקות הנפלאה. אך לאחר קבה״ת ידוע ידעו שגם עם השינה והאכילה עצמה יש לעבוד את ה׳, ולכן נהגו טובא לישון בלילה שני.

יהי רצון שנזכה לעבוד את ה׳ בכל לבבנו ביצר טוב וביצר הרע בגוף ובנשמה ונזכה לעשות ככל התורה והמצוה הזו לשם גבוה ולקדש עצמנו להפוך גם את הלכם לצורך עליון, לעשות נחת רוח לפניו יתברך, ושנזכה שיפתח לנו ה׳ את אוצרו הטוב בנתינת הלכם בהרחבת הדעת וכפי שמגיע להם לישראל על פי דין[נג].

נב וכמו שביאר בשל״ה במסכת שבועות פרק תורה אור, וז״ל: ׳רק עולם הבא שהוא עתה, דהיינו לאחר מות האדם, זהו לנפש לבדו, ונקרא עולם הנשמות. אבל עולם הבא שיהיה אחר התחיה, יהיה לגוף ולנפש. אמנם הגוף יזדכך ויהיה כולו אור כמו אור הנשמה, ויהיה הגוף אספקלריא המאירה באופן שהרוחניות תתגבר, זהו סוד נמי לכם, כי על כל פנים אור הנשמה עיקר, וגשמות הגוף יזדכך ויתרומם להיות חוזר לדקות הנשמה. ונגד זה, שמחה של חג שבועות לה׳, ונמי לכם, כלומר, ששמחת הגוף יהיה הכל לשם שמחה לה׳. ומה שהוא ענין חג שבועות, הוא ענין יום שבת המורה על שבת הגדול הנצחיי שכולו שבת. ובכולם בעינן נמי לכם, רצה לומר, יקיים לכם, אבל יהיה התכלית לה׳. וזהו לשון ׳נמי׳ שאמר. ולפי סוד הזה, יובן גם כן מה שאמר, הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם. וקשה, מאן מודים - רבי אליעזר, אם כן מה זה שאמר ׳הכל מודים׳. אלא רמז גם על רבי יהושע שאמר חלקהו, חצי לה׳ וחצי לכם, מודה גם כן בעצרת דשבועות, ובשבת, שיהיה ה׳לכם׳ נמי, כלומר, טפל, כי תכליתו יהיה לכם לה׳ וכדפרשתי.

נג וכמו שכתב בזה בבני יששכר במאמרי חודש סיון מאמר ב - ימי הגבלה, וז״ל: ׳ונ״ל עפ״י מה שכתב מהר״ש פרימו (הביאו הרב הגדול חיד״א זלה״ה) על הקושיא שהקשו, כיון שיעקב ועשו חלקו העוה״ז והעולם הבא ויעקב נטל העולם הבא ועשו העוה״ז (תנדב״א זוטא פי״ט) אם כן בני ישראל אינם רשאים ליהנות מן העוה״ז רק כל מה שהוא בהכרח גדול לצורך החיות, ואיך מצאנו ידינו ורגלינו כי זה דבר שאי אפשר, ובפרט שבתורה יש לנו הבטחות גדולות על טובות עולם הזה, ותירץ מהר״ש הנ״ל, להיות תנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית אם

ויסעו מרפידים בשבילי נברא העולם

הנה אמרו ז״ל (מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא דבחדש פרשה א), בענין נסיעת בני ישראל לקראת מתן תורה להר סיני, על מה שאמרה תורה ׳ויסעו מרפידים׳, ודרשו בה רבותינו ב׳ דרשות, הראשונה: ׳ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני. והלא כבר נאמר בפרשת מסעות ויסעו מרפידים ויחנו במדבר סיני, ומה ת״ל ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני; הקיש נסיעתן מרפידים לביאתם למדבר סיני, מה ביאתם למדבר סיני בתשובה, אף נסיעתם מרפידים בתשובה׳. ע״כ.

ועוד דרשו ז״ל (מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק יט), וז״ל: ׳ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני מה אני צריך והלא כבר מפורש במסעות נסיעתן מרפידים וחנייתן במדבר סיני ומה ת״ל ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני אלא מקיש נסיעתן מרפידים לחנייתן במדבר סיני מה נסיעתן מרפידים בני מסה ובני מריבה היש ה׳ בקרבנו אם אין (שמ׳ יז ז) אף חנייתן במדבר סיני בני מסה ובני מריבה היש ה׳ בקרבנו אם אין׳.

נמצאנו למדים מה היה חטאם של בני ישראל ברפידים, שרפו ידיהם ונפשם באמרם היש ה׳ בקרבנו אם אין, היינו שנסתפקו האם עדיין שוכן ה׳ איתם בקרבם לאחר שעברו את מלחמת עמלק ודימו בנפשם שאכן היות שחטאו טובא והרשיעו כלפי בוראם הרי שכבר אין ה׳ בקרבם וחשש זה עצמו הוא היה החטא ועל דבר זה חזרו בתשובה שלימה לפניו יתברך, וענין זה הוא ההכנה הרבתי והנדרשת לפני קבלת התורה. שכן רפיון זה בנפשם בהסתפקם האם עדיין ה׳ בקרבם או לא הוא הרפיון המביא לידי שירפו ידיהם לגמרי מהתורה והמצוות.

וכמו״ש ז״ל (שכל טוב פרשת יתרו פרק יט), וז״ל: ׳ויסעו מרפידים. מאי רפידים, ר׳ אליעזר אומר רפידים שמה,

יקבלו ישראל התורה מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתהו ובהו (שבת פח א), נמצא ישראל שקבלו את התורה הצילו את כל העולם (שהיה עומד אז בסכנה גדולה) והוה כהציל מזוטו של ים ומשלוליתו של נהר דהוא שלו (ב״מ כד א), ואם כן הגם שהעוה״ז היה שייך לעשו, כיון דהיה העולם בסכנה גדולה וישראל הצילוה הרי עולם הזה ג״כ שלהם ואין לעשו ולכל האומות שום טענה ומענה גם על העולם הזה, ואדרבא כו׳, עכ״ד. ומעתה מה נכבד לפסק הלכה מאמר חז״ל הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, הגם דהוא יום החמשים ורמז לדרגא דבינה עולם הבא, בעינן נמי לכם, לרמז זה שהרווחנו במעמד הנכבד גם חלק עולם הזה ואין להאומות שום טענות ומענות גם על הנאת עולם הזה וכל מה שהצלנו (מן תהו ובהו) לנו הוא ולבנינו עד עולם, אם כן אכלו משמנים ושתו ממתקים כי קדוש היום (נחמיה ח י)׳.

ר׳ יהושע אומר שרפו ידיהם מדברי תורה׳. ע״כ. ואכן בעת אשר ירפה האדם ויכניס את הספק בנפשו ובקרבו מיד יתעורר כוח עמלק ויבוא אליו להחלישו יותר ולתנו ביד יצרו הרע.

וכמו״ש בזה ר׳ צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק במדבר לראש חודש סיון), וז״ל: ׳וזה היה העבודה וההכנה למתן תורה מצד האדם. וכתיב (שמות י״ט, ב׳) ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני שברפידים כתיב (שם י״ז, ז׳) ועל נסותם את ה׳ לאמר היש ה׳ בקרבנו אם אין והיינו שלא ידעו אם כבר נשלמו שאף צורכי הגוף בקדושה והיינו היש ה׳ בקרבנו על דרך מה שאמרו (תענית י״א ב) כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו שנאמר (הושע י״א, ט׳) בקרבך קדוש וגו׳ אם אין שלא נשלמו עוד רק בעת שעוסקין בעבודת ה׳ יתברך הם בקדושה ובעניני עולם הזה אינו בקדושה ומזה בא הריפוי ידים בדברי תורה ועל ידי זה ויבוא עמלק׳[נד].

ולכן צריך האדם להתחזק בתוקף החיזוק ולהתעצם בנפשו לידע ולהבין כי אף אם ח״ו חטא וטמא נפשו, לא אפסה תקוותו ממנו כלל, ולא יחשוב שאם כזאת וכזאת עשה הרי שאין ליבו פתוח לקבל את התורה, וכמו שכתב בזה בבת עין בפרשת בחוקותי וז״ל: ׳ואף גם זאת בהיותם בארץ וגו׳ ולא געלתים לכלתם (כו מד). ואיתא בזוהר הקדוש (זח״ג קטו ע״ב) לכלתם חסר כתיב, בגין כלה דיליה: הנה שמעתי בשם המגיד הגדול זללה״ה פירש, ארץ שבעה עממין מרמז על שבעה מדות הרעות (ע׳ בעש״ט עה״ת פ׳ שמות יב - יג), והנה זה הכלל, שאין לאדם להתיאש את עצמו מפעולת התשובה אפילו ח״ו כשיפול לכל ז׳ מדות הרעות בנוקבא דתהומא רבא, כי זה הוא מפתויי היצר להכניס בלב האדם יאוש גמור ולהחליט בדעתו שאין ח״ו עזר ותרופה למכתו, אבל האמת הוא כשאדם יודע מזה

נד ועיין עוד במה שכתב בזה בשם משמואל לשבועות וז״ל: ׳ויסעו מרפידים וגו׳ ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר ומשה עלה אל האלקים ויקרא וגו׳. נראה כי שם רפידים מחמת שרפו ידיהם מן התורה, וכבר פירשנו שהיו כמתיאשים מהגיע בעוד ימים מועטים למדרגה ראוי׳ לקבלת התורה, וע״כ משכו עליהם קליפת עמלק ליאשם ולקררם עוד יותר, וכאשר נצחו את עמלק (שהוא תוספת התיאשות והתקררות) עדיין נשאר אצלם רשימו מהיאוש דמעיקרא, וע״ז כתיב ויסעו מרפידים, היינו שנסעו מענין רפיון ידים שהי׳ עוד שורר בקרבם, וזוהי נסיעתם מרפידים בתשובה, ועצתם היתה להיות בבחי׳ מדבר, וכענין מה שאמרו הר״ן (נדרים ל׳. ד״ה ואשה) דשויא א״ע כהפקר, וזה הי׳ תירוץ על הרגישם שאינם ראויים לקבלת התורה, שאעפ״י שאינם ראויים שאין בהם מצוות ומעש״ט כראוי, מ״מ זה עצמו דשוו א״ע כהפקר די הי׳ לחול עליהם רוח התעוררות ולעשותם כאיש אחד בלב אחד עומדים מוכנים ומזומנים לקבלת התורה, והתעוררותם זו הוסיפה כח במשה להתעורר לעלות בעצמו׳.

שהוא בנוקבא דתהומא רבא היינו בזיי״ן מדות הרעות ומחמת זה יש לו לב נשבר ונדכה, ומחמת זה מתחזק את עצמו בלימוד התורה, אז בוודאי אור התורה ושבירת לבו ימשיך אותו מתהומא רבא ויעלה אותו למקורו ושרשו למעלה מעלה׳[נה].

אם כן אף שחטא האדם רבות אין זו סיבה לרפיון ידים להכשילו בעתיד גם ולמנוע ממנו להתקרב אל הקדושה, וכמו שאיתא מהחוזה על מה שאמרה תורה ׳ולא תתורו אחרי לבבכם׳ היינו שאין לו להתיר הקשר, אף שחטא הרבה[נו], והרי קשר זה נעשה ביומא הדין וכמו שאמרה תורה ׳את ה׳ האמרת היום וה׳ האמירך ואתם להיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וסגולה מכל הארץ׳ וכו׳, אלה דברי הברית בין ה׳ ובין בני ישראל. אם כן

נה ובפרט ובעיקר בשנה זו אשר מקדימה השבת את חג השבועות והשבת הרי יש בה נייחא מיצר הרע ומקליפת עמלק וודאי הכנה רבתא היא בשבתא ליומא תליתאי וכמו״ש בזה בפרי צדיק לפרשת זכור אות ב וז״ל: ׳ושבת הוא יום הניח ה׳ לך מעצבך ורגזך שנדרש בזוהר הקדוש (שם מח רע״ב) על יום השבת שאז שולח ה׳ נייחא מרוגז היצר הרע שגרם העצב ועצבון. ואז גם כן זמן השפעה בתורה שבעל פה וכמו שאמרו (שם מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי, והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ועל כן שבת מיוחד למחיית עמלק. ואיתא בפסיקתא ומדרש (תנחומא תצא ה) אמר הקב״ה אותן ב׳ זכירות שכ׳ לכם בתורה הוו זהירין בהן תמחה את זכר עמלק זכור את עשה לך עמלק, והיינו ב׳ הענינים של עמלק שאמרנו (ונת׳ מא׳ א) הזהירות לגדולים שלא יסמכו על קדושתם ויזהרו מפיתויי היצר הרע שיוכל לכנוס אף ללב קדוש וכמו שעשה לישראל כשיצאו ממצרים לקבל תורה שהיו במעלה עליונה כנ״ל. וגם למחות זכרו מה שהכניס יאוש בלב הנחשלים׳.

נו וכמו שביאר בזה בישמח ישראל בפרשת נח, וז״ל: ׳ואפשר י״ל עפ״י דברי קדושת הרבי מלובלין זצללה״ה עה״כ (במדבר ט״ו, ל״ט) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, לא תתורו מלשון חז״ל התרת קשר, והיינו אף שנכשלת ח״ו בחטאים האלה זנות ומינות, עכ״ז לא תתיר קשרך מן הבוב״ה, ולא תעזוב עבודתך, אמנם תעשה תשובה ווידוי וחרטה באומץ הלב עד דכא, ותקיש על דלתי הרחמים, ולא נאבד שם צדיק ממנו אחר אשר עשה בכל כחו מה שיוכל לעשות, עכ״ד. והיינו אף כשישים האדם אל לבו מצבו המר וכל תהלוכותיו, שמכף רגלו ועד ראשו אין בו מתום, שפגם גם בחטא המר, עכ״ז אל יאמר לנפשו נואש חלילה שנגזר מארץ החיים ונכרת מחבל נחלת ד׳, רק ״עצתו ״אמונה, שיאמין באמונה פשוטה ושלימה אף בזמן החשכות בבחי׳ ואמונתך בלילות (תהלים צ״ב, ג׳), שעיקר אמונה היא בזמן הערבית, וערבית הוא בזמן שאין הדעת זך וצלול ובהיר, וכמו שרמזו לנו חכז״ל (ברכות י״ב.) אמת ואמונה ערבית, ובתוקף אמונתו זוכה להגיד ״בבוקר חסדך, שכאור בוקר יזרח לו אור, ויאמין ברוב רחמי האב הבלתי בעל תכלית, כי ברוב גדלו משפיל עצמו ופושט יד ימינו לקבל שבים, ודורש ומבקש עצות ותחבולות לבל ידח ממנו נדח, ולבל יאבד שום ניצוץ מישראל, ומאשפות דלותינו ירוממנו, ובאמונה זו מתקן ומטהר המוח׳.

יומא דא קאגרים לחזק ולקשור הקשר יותר טוב ואיתן על דרך וארשתיך לי באמונה וידעת את הוי״ה.

וכבר אמרו מפי צדיקים על מה שאמרה תורה ׳ותתפשהו בבגדו ויעזוב בגדה בידה וינס החוצה׳, והוא על פי מה שאמרו ז״ל ׳אל תקרי בבגדו אלא בבוגדו׳ - היינו בבגידותיו, ועוד אמרו ז״ל (ירושלמי פאה פ״א) כלפי מי ששב בתשובה על מעשיו, וז״ל: ׳מור ואהלות קציעות כל בגדותיך כל בגידות שבגדת בי הרי הן כמור ואהלות וקציעות׳, ועל דבר זה תפסה אשת פוטיפר אץ יוסף הצדיק ונסתה להסביר לו שכל כך חטא והרבה לפשוע עד שאין הדברים מכוונים אליו, והוא אכן תמו פסו תקוותיו לשוב אל בקור נפשו, אכן מה עשה יוסף צדיקיא ויעזוב בגדו בידה היינו השאיר אותה עם טענותיה לבלתי תבוא בהם להחליש כוחו, וינס החוצה ועל ידי זה ניצל הימנה ומחלקה בעולם הזה ובעולם הבא.

ואפשר לרמז בזה גם מ״ש בגמרא ׳אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא׳, שהרי ללא תחבולתו של יוסף להניח למצות סור מרע, ולעצם הרע בעצמו, ולהתעסק רק עם העשה טוב, הרי כמה יוסף סתם איכא בשוקא, כי כל אחד היה נופל ברוחו ונפשו מחמת כשלונו או אי הצלחתו, ותורה היתה מונחת בקרן זוית, והאף אמנם שצריך להיות במרירות על עצם החטא ולחזור בתשובה, מכל מקום אין עניינה של המרירות עצבות אלא חרטה בלבד וכבר נתבאר בספה״ק שהתשובה היא מצות עשה ככל המצוות, ומצוה צריך לעשות בשמחה, שהרי אמרה תורה ׳תחת אשר לא עבדת את ה׳ אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל׳ נז.

נז ועיין מה שביאר בזה בתפארת שמואל פרשת ויגש בגודל הענין שהתשובה צריכה אף היא להיות בשמחה ובטוב לבב, וז״ל: ׳ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם וגו׳, אמרו רז״ל (ב״ר פ׳ בראשית) אין ועתה אלא תשובה, כי יוסף הצדיק בראותו גודל החרטה וצערם ודאבון לבם על המכירה נכמרו רחמיו עליהם, ואמר כי לא זה הדרך לבעלי תשובה להיות בעצבות, אלא וגילו ברעדה כתיב (תהלים ב), וזהו ועתה ר״ל בתשובה, אל תעצבו, לא תהיו בעצבות, ואל יחר בעיניכם, אל תכעסו, ותהיו בגודל התקוה עם הבטחון כי תתקבלו לרצון, וכמה שאמרו בספרים הק׳ סימן מובהק אם התשובה היא אמתית, שאם מיד אחרי שברון הלב והחרטה ועזיבת החטא הוא שש ושמח ביראת ד׳, זה לו האות שתשובתו שלימה, כי חדות ה׳ הוא מעוזכם, וכמה שאמרו רש״י ז״ל (תהלים לד) בה׳ תתהלל נפשי, שיש בי פטרון כזה להגן ולהושיע, וכמו שאמרו ברבינו יונה (ברכות פ״ג) החילוק בין מלך בשר ודם שהיראה מלפני מביאה פחד ורעדה עד שנרתע לאחוריו, אבל היראה לפני מלך מלכי המלכים הקב״ה היא מביאה שמחה, שמחת גילה ברעדה, שהוא מקיים מצות השי״ת לירא ולהתבושש מפניו מתוך שמחת הלב, ישמח לב מבקשי ה׳.

והזמן גרמא לשוב בתשובה שלימה לפניו יתברך ולהתחזק מאוד דווקא בזה הזמן וכמו״ש בזה בנועם אלימלך בפרשת במדבר וז״ל: ׳ואם יאמר האדם ואיך אוכל לשמוח כיון שהרבתי לפשוע ולזה אמרה תורה אף על פי כן יראה לעשות תשובה בשמחה ויתחזק עצמו לאמר הרי אני כאלו נולדתי היום הזה ולא אשוב עוד לכסלה וזה נקרא חידוש שנתחדש כבריה חדשה: וזהו באחד לחדש השני, כי האדם הזה הוא נתחדש ב׳ פעמים האחד ביום שנולד, והשני ביום שעושה התשובה ונתכפר לו׳.

וזהו גם ענין קבלת התורה, שהרי התורה תורת חיים, וכתיב וחי בהם ולא שימות בהם, ולכן מותר לחלל השבת בשביל שיקיים שבתות הרבה, כמו שאמרו ז״ל חלל עליו שבת אחת בשביל שישמור שבתות הרבה, ובוודאי בכגון דא שהרי אין לך דבר העומד בפני התשובה, ומתורת חיים זו למדנו אי זו הדרך תשכון אור להאיר מתוך חשכה, ולכן אי לאו האי יומא דשבועות ממנו למדנו כוחה של התשובה והשתוקקותו של השי״ת ליתן לנו את תורת החיים הזו, עד שהוא בעצמו ירד מצרימה לגאלנו משם ולהוציאנו מכור הברזל ולטהר נפשותינו ורוחותינו בימי הספירה ולהכין ליבנו אליו עד לאותו יום בו הגיע חושק ונחשק לחושק וחשוק, ולולא פעולתו של יוסף של עזיבת הבגד שבאה ללמדנו ענין הקדמת עשה טוב לסור מרע, הרי שכמה יוסף איכא בשוקא ולא היתה התורה מתקיימת ח״ו כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא

ואף בעשרת הדברות עצמם ראינו כן, שהרי ב׳ הדברות הראשונות מפי הגבורה נאמרו, ונצטוינו בהם במצוות האמונה בדיבור הראשון אנוכי ה׳ אלהיך, ובציווי הלא תעשה של איסור ע״ז בדברה השניה של לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, והנה צ״ל פירוש לשון דברות אלו, שהרי אם לא יאמין באל אחד, מדוע זה נקראו האחרים ׳אלהים אחרים׳, אמנם יש לבאר הענין על פי מה שאמרו בזה **במאו״ע** (מאור עינים ריש פרשת שמות, סוף פרשת ויגש, ופרשת ראה) **בשם הבעש״ט** שהכוונה היא לאמונה הבלתי טהורה כי אף על פי שיש אל אחד מ״מ יתכן רח״ל לחשוב שנתן לטבע ולכוחות הבריאה את יכולת ההחלטה מה לעשות – היינו שלא יאמין בהשגחה פרטית ממש.

וז״ל המאו״ע: ׳כי זהו עיקר הדעת לידע שכל כוחותיו וחיותו הוא מהבורא ברוך הוא שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם, והוא יתברך מנענע כל הכוחות שלו, ותיכף כשסר מדעת זה, נעשה עובד אלהים אחרים, כוחות אחרים זולת הבורא

ברוך הוא, שאין לו דעת זה שכל הכוחות שלו הוא הבורא ברוך הוא׳[נח].

וביתר ביאור בענין זה האחדות הוי״ה כתוב בשפת אמת בפרשת יתרו וז״ל: ׳אנכי ה״א אשר הוצאתיך. במד׳ אלוה אני על כל באי עולם אבל לא ייחדתי שמי אלא עליכם. כי הקדוש ברוך הוא נותן אלהות וכח לכל ברי׳. אבל יש כחות נפרדים שמתפשטין לתת חיות אפי׳ להכופרים בהקב״ה. ולכן נקראו אלהים אחרים. פי׳ כוחות שמשתנים להיות נפרדים מחי החיים. וכן קיום הטבע שיש בו אלקות שנטבע תוך הטבע בכל דבר לפי מדתו וצימצום וציור מיוחד. והנהגה זו נק׳ בית עבדים. כי כל דבר שאינו במקומו ושורשו נק׳ עבד. כמה שאמרו גר יהי׳ זרעך בארץ לא להם ועבדום. וחירות הוא הדביקות בשורשו ומקומו. וכשהוציאנו הקדוש ברוך הוא מבית עבדים לחירות עולם קרא שמו ית׳ עלינו אנכי ה׳ אלקיך באלקות המיוחד באחדות השם ית׳. שע״ז השם כ׳ אני ה׳ לא שניתי. שאין בזה השתנות׳.

ובזה צריך להאמין בתוקף עוז כי אני הוי״ה לא שיניתי, ומה לו עומק רום ועומק תחת הלא אחד הוא ואת החפץ לשוב אליו יקבלהו בידיים פשוטות לקבל שבים ויהיה אהוב ונחמד, ודווקא זכות האמונה הזו היא זו שבזכותה ימחלו לו על כל עוונותיו וכמו״ש בזה בישמח ישראל פרשת שמיני וז״ל: ׳וכמאה״כ (ישעי׳ מ׳, כ״ה) ואל מי תדמיוני ואשוה, כי עומק רום ועומק תחת שוה אצלו. וזה מאה״כ (תהלים צ״ט, ב׳) ה׳ בציון גדול ורם הוא על כל העמים, היינו כל העמים אומרים כי ״רם ד׳, ואנחנו את שם ד׳ אלקינו בשם ״גדול נזכיר, ולפי

נח וראה עוד מה שכתב בזה במאור ושמש בפרשת שקלים, וז״ל: ׳וחמישה גבורות הן שמות אלהים. ושם אלהים לעילא הוא חסד, רק שמשם זה הן מתערין הגבורות, ומתפשטין לתתא על ידי צירופים, עד ששם עבודה זרה נקרא גם כן ׳אלהים אחרים׳, שיש להם אחיזה בשם ׳אלהים׳. ושם אלהים הוא הטבע, ששם אלהים עולה בגימטריא הטבע, ומי שאומר שהכל הוא דרך הטבע - אזי הוא כופר בעיקר, ועל ידי זה הוא נותן כח בהגבורות, ומתגברין הגבורות. ע״כ. או שמא יחשוב האדם רח״ל כי הדינים והגבורות אינן מפי עליון בהשגחה פרטית אלא שניתן ביד המזלות הלא גן ענין זה הוא אלהים אחרים והוא היפך ענין הייחוד וכמו שמתבאר בר׳ צדוק הכהן מלובלין - אור זרוע לצדיק אל״ף רבתי ואל״ף זעירא עמוד כה כי שאר שמות מושאלים אית אלקים דיין ואית אלהים אחרים מה שאין כן הוי״ה מורה על היחוד יתברך שמו כמו שמובא בזוהר (תיקוני זוהר הקדמה ו׳ ב). כי המספר כ״ו בגימטריא שתי פעמים אחד. רצה לומר על היחוד הגמור לא כא׳ המנוי והספור וכו׳ כי יש יחוד שתי פנים כללי ופרטי כמו שתאמר אדם יחיד מורכב מאברים רבים וכל אבר יחידי מורכב מדברים רבים בפרטיותו. וכן אפילו הנפש היחידה בגוף מורכבת מכוחות שונות מה שאין כן ה׳ יתברך שאין יחידותו כמוהו בשום פנים. וזהו א׳ הכפול

גדלו מצמצם כבודו ומשגיח על ברואי מעלה ומטה. וזה הי׳ טעות העמים הקדמונים, וכמוש״כ (לעיל פ׳ וארא אות ד׳) על פרעה שאמר לא ידעתי את ה׳ וגם את ישראל לא אשלח (שמות ה׳, ב׳), וכשאמר להם מרבע״ה (שם י״ב, ג׳) ויקחו להם איש שה לבית אבות, וכמושחז״ל (ש״ר ט״ז, ג׳) שהמצרים הי׳ עובדים לטלה, וכמו שאמרו (שמות ח׳, כ״ב) הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו, שהי׳ מוסרים את נפשם בעשור לחודש בכח ועזר קדושת ש״ק שחל בעשירי, וכנודע שהש״ק מורה על השגחת ד׳, וכרעו פסחיהן בכרעי מטותיהן, והראו לכל כי ״גדול ד׳, ומשגיח בהשגחה פרטית גם על ברואי מעלה ומטה, לכן נקרא שבת הזה שבה״ג, שבעזר קדושת ש״ק הראו לכל כי גדול ד׳. וז״ש הטור או״ח (סי׳ ת״ל) שבת הגדול לפי שנעשה בו נס גדול, והיינו עדה״כ (שמות ד׳, י״ז) ואת המטה הזה וגו׳ אשר תעשה בו את האותות, היינו עם המטה, וזהו שנעשה בו, היינו עם כח הש״ק נס גדול, וכהנ״ל. ובדברינו הנ״ל מובן מאחז״ל (שבת קי״ח ע״ב) כל המשמר שבת כהלכתה אפי׳ עובד ע״ז כדור אנוש מוחלין לו, כי טעות דור אנוש הי׳ ג״כ כי ״רם ד׳, ובשמירת ש״ק שמורה על השגחת הבוב״ה כי ״גדול ד׳, שהיא תשובת המשקל, ממילא מוחלין לו׳.

אם כן זאת עשו וחיו, לעזוב את רפידים היינו רפיון הידיים שהוא בא מחמת מחשבות היצר, כי כבר לימדונו רבותינו על מה שנאמר סור מרע ועשה טוב שעיקר ה עבודה היא שיעסוק האדם בעשה טוב ורק לאחר מכן ועל ידי זה יבוא לעסוק בסור מרע כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, יהי רצון שנזכה לחזק נפשנו ורוחנו באמונה ובטחון בה׳ יתברך כי חפץ ה׳ בנו וצבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא.

יהי רצון שנזכה להאמין באמונה שלימה זו אשר אנוכי ה׳ אלהיך וכשם שאף שהיית במ״ט שערי טומאה מכל מקום אשר הוצאיתיך מארץ מצרים מבית עבדים כך אוכל גם להוציאך ממצרים עצמיים שלך ולפתוח כבלי אסור לעת בואו לקבל את התורה מפי הגבורה. ולא תעשה לך פסל וכל תמונה לאמר שהנך יודע לצייר את הנהגת ה׳ בעולם על פי דרך הטבע, שכן גם בשמים ממעל וגם על הארץ מתחת הוא ה׳ האלהים המשגיח בהכל והיוצר כל ולעולם ה׳ דברך נצב בשמים ורק כאשר תאמין אמונת אומן במי שאמר לשמן וידלק יאמר לחומץ וידלקנ״ט, תזכה לראות

נט וכמו שנתבאר ענין זה בקדושת לוי בפרשת בשלח וז״ל: ׳ובו יבואר הגמרא (נדה לא, א) אין

הנהגתו והשגחתו הפרטית עליך לטוב כל הימים, ולהפוך את הרע לטוב את החושך לאור ואת הקללה לברכה, אמן סלה.

פן יהרסו אל ה׳ ונפל ממנו רב - הדרך הסלולה העולה בית אל

הנה הזהיר הקב״ה את מרע״ה שיזהיר את בנ״י טרם קבלת התורה, וכמו שאמרה תורה ׳ויאמר ה׳ אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ה׳ לראות ונפל ממנו רב׳, וענין האזהרה הזו יש לבארה כעין האזהרה שהוזהרו עליה תיכף לאחר קבלת התורה בעת בניית המזבח ׳ולא תעלה במעלות על מזחי אשר לא תגלה ערותך עליו׳, וביאור הענין הוא כי אין לו לאדם הרוצה להתקדש בקדושתו יתברך להרוס אל ה׳ ותיכף לבקש לעצמו השגות ומדרגות כיון שאם כך יעשה הרי שלא יעמוד בזה ויפול מכל מה שיש לו.

וכמו שנתבאר במאור ושמש ברמזי שבועות וז״ל: ׳ולזאת כאשר ראה הבורא יתברך שעמדו במדריגת היראה ולא הגיעו למדת הענוה, לזאת אמר שוב שנית רד העד בעם פן יהרסו וגו׳ לראות דייקא, רצה לומר שאם ישתוקקו לבוא למדריגה גדולה לראות מלכם - על ידי זה ונפל ממנו רב כלומר שיפלו ח״ו הרבה גם מהשגתם אשר היו בה. אמנם גם משה רבינו ע״ה, הגם שהיה אדון הנביאים לא היה אז עדיין במדריגת תכלית הענוה האמיתית, ולזאת השיב להשי״ת לא יוכל העם וגו׳ כי אתה העדותה וגו׳ כמובן מפשוטו. ואמר לו השי״ת לך רד וגו׳ רצה לומר, רד ממדריגה זו שרצית לראות׳.

וכמו״כ נתבאר הדבר גם בעת בניית המזבח, וכמו״ש בזה בתולדות יעקב יוסף במדבר פרשת שלח לך וז״ל: ׳אליו צריך בחי׳ מוסר ולעוררו משינה על ידי קול שופר, שיעלה מדריגה אחת עכ״פ, שיהי׳ בשב ואל תעשה, שיהי׳ סור מרע, ולא להעלותו ב׳ מדריגות בפעם א׳, כמו

בעל הנס מכיר בניסו, כלומר שצריך האדם הנצרך אל הנס מהבורא ברוך הוא לקבוע במחשבתו שאין זה בדרך נס, רק בחפץ הבורא תלוי הכל, שהוא בעל היכולת ורב העלילה, קטן וגדול אצלו שוין, ואם כך מחזיק בטחונו ואמונתו בהשם יתברך ברוך הוא כשהוא נצרך לשום דבר יהיה מה שיהיה, אזי עושין לו ומסייעין לו. רק שצריך הבעל נס שלא יהיה מכיר בניסו, ולא יחשוב בדעתו זה לנס בשינוי טבע, רק שהוא דרך הטבע, שהקב״ה יכול לעשות נס, כי מי שהוא חכם אין בעיניו הפרש כלל בין מי שאמר לשמן וידליק או יאמר לחומץ וידליק (עי׳ תענית כה, א), או שהים יהיה סוער או הולך כדרכו, ואצל השם יתברך כל הניסים הם פשוטים אצלו, ואם כן אין זה טירחא כלל להשם יתברך לעשות נס. רק העיקר הודיה להשם יתברך שבשביל ישראל משנה הטבע׳.

שביארתי מצוה ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו (שמות כ, כג)'. ע"כ. לכן ירא הנבון וישפוט שלא ישאוף וירצה להשיג מיד כל המדרגות העליונות אלא ילך ויעלה מדרגה לדרגה ומשליבה לשליבה וישיג מעת לעת עוד ועוד עד אשר יחכם ויטיב ליבו.

ובזה יש גם לבאר ענין מאכלי חלב בחג השבועות, שהרי בלימוד התורה ישנם ב' בחינות ידיעת התורה ויגיעת התורה, והנה לא יוכל האדם תיכף להשיג את בחינת עריבות טיב טעם התורה וכמו"ש בזה באוהחה"ק שאם היו בני אדם מרגישים את מתיקות וערבות טיב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה, שהרי אז אין כלל בחינת הבחירה ולצד זה עשה הקב"ה שיהיו כל ההתחלות קשות ולבסוף הבטיח שיערב לכם.

ואף על פי כן כשם שנוהגים בתחילת לימוד הקטן את התורה שמושחים את אותיות הא"ב בדבש למען יעקב טעמם בפיו, כך על האדם הגדול לעשות עת יחל ללמוד התורה, יבחר וימצא אל נכון את הלימוד הערב עליו וכמו"ש ז"ל אין האדם למד תורה אלא ממקום שליבו חפץ ובמה שליבו חפץ, וזאת בכדי שתהיה תחלת לימודו בטוב טעם ודעת, וכמו שאנו מתפללים 'והערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפינו'.

והנה על התורה נאמר 'דבש וחלב תחת לשונך', ולסיבת זכרון תפלת והערב נוהגים אנו לאכול מאכלי חלב בכדי שנזכור להפיל תחנוננו לפניו שיזכנו בערבות טיב טעם התורה למען לא תמוש ממנו לעולמים. וכשם שמרע"ה נצטווה באמירה רכה לבנות ישראל ואילו לבני ישראל נצטווה בדיבור קשה כגידים, כך יש להבין בעת אשר תש כוחו של אדם מהתורה כנקבה, וכמו"ש ז"ל במרע"ה שתש כוחו בעת חטאו בנ"י בעגל, אזי יתכן שצריך להתחיל באמירה רכה בתורה, בכדי שיקל בעיניו התחלת הלימוד. והלא על התורה נאמר כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא והלא אף הרפואה נוהגין לכורכה בדבר הממתיק את הרפואה עצמה. ואכן לאחר שייטיב ליבו ומוחו בתורה או אז ייטב לו ברוח בנפש ובגוף שהרי התורה כוללת כל הטובות שבעולם וכמו"ש באור החיים שהובא לעיל.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנזכה לקבל את התורה וכל טעמיה המתוקים מדבש ונופת צופים ויהיו לנו חיים ורפואה לכל צרכינו, ונהיה כמעיין המתגבר בתורה ונזכה לחדש בה חידושים שנתנו כבר בהר סיני, ונזכה להגות בה יומם ולילה, ושתהיה לנו התורה מאירה כנתינתה מסיני אמן.